

Alman Mahkemelerince Verilen Gıyabi Kararların Yargılama ve Uluslararası Tebligat Kuralları Açısından Türk Hukukuna Uygunluğu

("Default Judgement" by German Courts in Compliance with Turkish
Law in Terms of International Notification Law)

Dr. iur. Acun PAPAĞÇI, LL.M. (Tübingen)*

ÖZET

Alman mahkemelerinde, Türkiye'deki davalıya karşı açılan davalarda kendisini savunmayan davalı hakkında Alman Usul Kanunu mad. 331 vd. uyarınca gıyabi karar verilmekte, kararlar Alman Usul Kanunu mad. 184 uyarınca posta yolu ile de gönderilebilmektedir. Türkiye'de bu kararların tenfiz edilmesi aşamasında gıyabi karar ve posta yolu ile tebligat Türk mahkemelerince savunma hakkı ve Türk kamu düzeni açısından değerlendirilmektedir. Türk mahkemelerince gıyabi kararların davalının savunma hakkının kısıtlanması anlamına gelmeyeceğine ve Türk kamu düzenine aykırı olmayacağına karar verilirken, Lahey Sözleşmesine çekince koyulmuş olması nedeniyle posta yolu ile yapılan tebligatlar davalının savunma hakkının kısıtlanması olarak kabul edilmekte, kararların kesinleşmediği gerekçesiyle tenfiz talepleri reddedilmektedir. Alman usul hukuku uyarınca usulen kesinleşmiş ancak Türk usul hukuku uyarınca kesinleşmemiş bir karar söz konusu olmakta, kanunlar çatışması ortaya çıkmaktadır. Davacının Türkiye'de tekrar dava açması durumunda derdestlik itirazı ileri sürülebileceğinden, davacının hakkına kavuşabilmesi için tek yol kararın davalıya tekrar Lahey Sözleşmesine uygun olarak tebliğ edilerek kesinleşmesinin sağlanmasıdır. Ancak usulen kesinleşmiş bir karar bulunması nedeniyle Alman usul hukuku uyarınca yeniden tebligatın mümkün olup olmadığı dışında, tebligatın yargılamaya etkileri temyiz edilebilmesi, aynı kararın farklı tarihlerde kesinleşmiş olması birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Çalışmada Alman usul hukukunda düzenlenen gıyabi karar ve posta yolu ile tebligat yapılması, savunma hakkı ve kamu düzeni açısından Türk ve Alman mahkeme kararları ışığında değerlendirilmektedir.

Anahtar Sözcükler: *Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Alman Usul Kanunu (Alman Usul Kanunu), Gıyabi Karar, Uluslararası Tebligat, Posta Yolu İle Tebligat, Lahey Sözleşmesi.*

* Avukat, İstanbul ve Tübingen Barosu üyesi.

ABSTRACT

Under rule 331 of German Code of Civil Procedure german courts issue default judgement against the defendant in Turkey, who fails to plead or otherwise defend. Default judgement can be served on the defendant, who failed to defend, by post under rule 184 of German Code of Civil Procedure. During the phase of enforcement of foreign judgements in Turkey, default judgement and notification by post are evaluated by the turkish courts in terms of right of defence and public order. While the turkish courts decide that default judgement does not signify restriction of the defendants right of defence and turkish public order, the notification through post are accepted as a restriction of the defendants right of defence by the reason of reservation on Hague Convention and demands for enforcement of foreign judgements were dismissed because of absence of a final decision. According to German Code of Civil Procedure a final decision, which has been made in a proper manner, is in question, however, according to Turkish Code of Civil Procedure non-final decision is in question, hence, the conflict of laws occurs. Considering the objections on the pendency of cases in turkish courts can be filed, the only way for the plaintiff to reach his rights is to provide to finalize the court decision by making a new notification again pursuant to Hague Convention. However, having a final decision brings various problems together quasi effects of notification on the judgement, possibility of appeal, different effective dates for the same court decision, beside the question of possibility to make a new notification according to German Code of Civil Procedure. In this study will be examined default judgement of German Code of Civil Procedure and notification by post in terms of right of defence and public order in the light of turkish and german court decisions.

Keywords: *Turkish Code of Civil Procedure, German Code of Civil Procedure, Default Judgement, International Notification, Notification by Post, Hague Convention*

I. Giriş

Türkiye, dünyada en fazla göç veren ülkeler arasında olup, dört buçuk milyondan fazlası batı Avrupa ülkelerinde olmak üzere, beş buçuk milyondan fazla Türk vatandaşı yabancı ülkelerde yaşamaktadır.¹ Türkiye, sadece göç veren bir ülke olmayıp, ağırlıklı olarak son yıllarda ve özellikle sınırlarımızda yaşanan (iç) savaşlar nedeniyle en fazla göç alan ülkelerden bir tanesi haline gelmiş² ve bu nedenle 2013 yılında Türkiye'ye

¹ Türkiye'ye kesin dönüş yapan üç milyona yakın Türk vatandaşı da düşünüldüğünde Türkiye nüfusunun yaklaşık yüzde onu yabancı ülkelerde göç nedeniyle bulunmaktadır. http://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-yasayan-turkler_tr.mfa (05.06.2016); Ünver, Can O., Almanya'ya Türk İşçi Göçü, Geçmişten Geleceğe Sorunlar İmkanlar ve Fırsatlar, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 2003, S. 45, s. 177

² http://www.goc.gov.tr/icerik/hakkimizda_308_309 (05.06.2016)

göç eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulamasına ilişkin usul ve esasları belirlemek için kanun çıkartılarak³ İçişleri Bakanlığı bünyesinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü⁴ kurulmuştur.

Gelişmekte olan bir ülke olarak küreselleşmek isteyen Türkiye, son dönemde liberal ekonomiyi benimseyerek yabancı sermayenin yatırım yapmasının sağlanmasını öncelikli hedef olarak kabul etmiş ve ekonomik ve hukuki alanlarda ticaret⁵, çifte vergilendirmenin önlenmesi⁶, yatırımların teşviki⁷ gibi konularda farklı ülkeler ile sözleşmeler imzalamıştır. Oluşturulan Karma Ekonomik Komisyonlarca, kamu ve özel sektörün katıldığı İşbirliği Konsey Toplantıları⁸ yapılmakta, Avrupa Birliği ile sürdürülen ortaklık görüşmeleri, Gümrük Birliği Anlaşması ve farklı ülkeler ile imzalanan Serbest Ticaret Anlaşmaları Türkiye'nin ekonomik ve hukuki alanlardaki uluslararası işbirliğini daha da geliştirmektedir.

Diğer ülkeler ile kurulan göç, ticari ve diğer alanlardaki ilişkiler, uluslararası nitelik taşıyan uyumsuzlukların ortaya çıkmasına sebep olmakta⁹, yabancı mahkemelerce Türkiye'de ikamet eden (şirket merkezi bulunan) bir taraf ile ilgili karar verildiğinde, kararların Türkiye'de kesin hüküm veya delil niteliğini kazanmaları için tanınmaları ve tenfiz edilmeleri aşamasında sorunlar ortaya çıkmaktadır. Türkiye'de yabancı mahkemelerin veya hakem kararlarının tenfiz¹⁰ veya tanımaya¹¹ konu olabilmesi için en önemli şart, bunların verildiği ülkenin kanunları uyarınca kesinleşmiş olmasıdır.¹²

³ 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, RG T. 11.04.2013, RG S. 28615.

⁴ <http://www.goc.gov.tr/Main/> (05.06.2016)

⁵ Türkiye ile 35 ülke arasında ticaret anlaşması imzalanmıştır.

⁶ Türkiye ile 39 ülke arasında çifte vergilendirmenin önlenmesi anlaşması imzalanmıştır.

⁷ Türkiye ile 61 ülke arasında yatırımların karşılıklı teşviki ve korunması anlaşması imzalanmıştır.

⁸ Buna örnek olarak Almanya ile yapılan toplantılar gösterilebilir.

⁹ Ayrıntılı bir çalışma olarak: İçduygu Ahmet, Erder Sema ve Gençkaya Ömer Faruk, Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023, Koç Üniversitesi Yayınları, 2014, aynı yönde: Nazikioğlu Işık, Yabancı Memleket Mahkemelerinden Verilen Kararların Tanınması ve Tenfizi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 3, 1950.

¹⁰ MÖHUK mad. 50/I: "Yabancı mahkemelerden hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş ve o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş bulunan ilâmların Türkiye'de icra olunabilmesi yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz kararı verilmesine bağlıdır."

¹¹ MÖHUK mad. 58/I: "Yabancı mahkeme ilâmının kesin delil veya kesin hüküm olarak kabul edilebilmesi yabancı ilâmın tenfiz şartlarını taşıdığına mahkemeye tespitine bağlıdır."

¹² Kararlar ve kararların kesinleştiğini gösteren ülkenin makamlarında usulen onanmış yazı veya belgelerin çevirileri ile birlikte mahkemeye sunulması şarttır. MÖHUK mad. 53 b, MÖHUK mad. 58, MÖHUK mad. 61 b, MÖHUK mad. 54 c, MÖHUK mad. 54 ç.

Yabancı mahkeme veya hakem kararları her ne kadar verildikleri ülkenin kanunlarına göre kesinleşmiş olsalar da, bu tür kararların, Türk kamu düzenine aykırı olmaları veya tarafların savunma hakkını kısıtlamaları durumunda tenfiz edilmeleri mümkün değildir.

Ancak bu durum ister istemez kanunlar çatışmasını beraberinde getirmekte¹³, yabancı hukuka yabancı olan Türk hakimleri tarafından yabancı hukukun düzenlemeleri Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun mad. 5 uyarınca soyut bir yapısı olan kamu düzeni kavramı üzerinden değerlendirilerek tenfiz ve tanıma talepleri reddedilebilmektedir. Türk usul hukuku düzenlemelerinden farklı olan yabancı usul hukuku kurallarının hukuka uygunluk açısından incelenmesi tarafların adil yargılanma haklarını ihlal eden kararların verilmesine sebep olabilmektedir.

Alman Usul Kanunu mad. 330 vd. uyarınca davaya katılmayan veya katılmasına rağmen esasa ilişkin tartışmaya katılmayan taraf hakkında "Gıyabi Karar" verilebilmekte, ancak Türkiye'de bu kararlar tenfiz edilmek istendiğinde, MÖHUK mad. 54/I-ç uyarınca kararın, tarafın gıyabında verilmiş olduğu gerekçesiyle tenfiz talepleri reddedilebilmektedir. Ayrıca yargılamaya katılmayan bir tarafa Alman Usul Kanunu mad. 184 uyarınca tebligatın posta yolu ile yapılması, Türkiye'nin posta yolu ile tebligatı kabul etmemesi nedeniyle kabul edilmemekte, bu nedenle kesinleşmiş bir karardan bahsedilemeyeceği gerekçesiyle de tenfiz ve tanıma talepleri reddedilebilmektedir.

Çalışmada, Alman mahkemelerince Alman Usul Kanunu mad. 330 vd. uyarınca verilen ve Alman Usul Kanunu mad. 184 uyarınca taraflara tebliğ edilen bir "Gıyabi Kararın" yargılama ve uluslararası tebligat hükümleri açısından Türk hukukuna uygunluğu, Türk ve Alman yüksek mahkemelerinin kararları ışığında incelenmektedir.

II. Alman Usul Kanununda Düzenlenen Gıyabi Kararın Türk Hukukuna Uygunluğu

1. Alman Usul Kanunu mad. 330 vd. Düzenlenen "Gıyabi Karar" Kurumu

a. Tanımın Gerçek Anlamı ve "Gıyabi Karar" Şeklindeki Tercümenin Doğruluğu

Alman Usul Kanunu mad. 330 ile 347 arasında, Türk usul hukukunda var olmayan ve hukuk sözlüklerinde Türkçe'ye "Gıyabi Hüküm, Gıyapta Verilen Hüküm"¹⁴

¹³ Kanunlar çatışmasına ilişkin ayrıntılar için bk.: Aybay, Rona ve Dardağan, Esra, Uluslararası Düzeyde Yasaların Çatışması, 2. Baskı, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008.

¹⁴ Kıyğı, Osman Nazım, Hukuk ve Ekonomi Terimleri Sözlüğü, München, Verlag C.H. Beck, 1999, s. 855; Akgün, Taner, Hukuk İle İlgili Terimler Sözlüğü, 2. Bası, İstanbul, Alfa, 2004, s. 527.

olarak tercüme edilen bir kurum düzenlenmiştir.¹⁵ Almancası "Versäumnisurteil" olan bu kurum, "Versäumnis" ve "Urteil" kelimelerinin birleşimidir. "Versäumnis" kelimesinin türediği "versäumen" fiilinin Türkçe karşılığı "kaçırmak" ve "ihmal etmek" anlamında kullanılmakta, "Versäumnisurteil" kelimesi de "İhmale İlişkin Karar, İhmal Nedeniyle Verilen Karar" anlamına gelmektedir. Bu nedenle "Versäumnisurteil" kelimesinin Türkçe'ye "Gıyabi Karar" olarak çevrilmesi hatalıdır. Bu hata, Alman mahkemelerince verilen kararların "Gıyabi Karar" olarak tercüme edilmesi, mahkemelerce davalı aleyhine gıyapta yargılama yürütüldüğünün düşünülmesine ve tenfiz taleplerin reddedilmesine sebep olmuştur. Yanlış anlam taşımaya rağmen Türk hukuku ile uyum içinde olması için çalışmada Türk hukukunda yerleşmiş olan "Gıyabi Karar" terimi kullanılacaktır.

b. Gıyabi Kararın Davacı ve Davalı Hakkında Verilebilmesi

Alman Usul Kanunu mad. 330¹⁶ uyarınca dava açmasına rağmen yargılamaya katılmayan davacı aleyhinde de gıyabi karar verilmesi mümkündür. Alman Usul Kanunu mad. 330 ve 331 ile yargılamaya katılmak konusundaki ihmal, mahkeme tarafından usulüne uygun olarak çağrılan tarafın sözlü yargılamaya (duruşma) katılmaması anlamına gelmektedir.¹⁷ Davalı tarafın yargılamaya katılmayı ihmal etmesi durumunda mahkeme taraflarca getirilme ilkesinin (Verhandlungsmaxime) gereği olarak¹⁸, dava dilekçesindeki olayların tutarlı olup olmadıklarını incelemek dışında, olayların doğru olup olmadıklarını incelemeyen, davacının anlatımlarının doğru olduklarını varsayarak karar verecektir.¹⁹

Alman Usul Kanunu mad. 230²⁰ uyarınca yargılamaya aktif olarak katılmayan bir taraf, bu aşamadaki usul işlemleri açısından yargılamadan dışlanmaktadır. Yar-

¹⁵ Farklı hukuk sistemlerinde gıyabi kararlara ilişkin düzenlemelerin karşılaştırıldığı eser için bk.: Steinhauer, Thomas, *Versäumnisurteile in Europa*, Frankfurt, Berlin, Bern, New York, Paris, Wien, Peter Lang, 1996.

¹⁶ Alman Usul Kanunu mad. 330: "Erscheint der Kläger im Termin zur mündlichen Verhandlung nicht, so ist auf Antrag das Versäumnisurteil dahin zu erlassen, dass der Kläger mit der Klage abzuweisen sei." Türkçe tercümesi: "Davacı sözlü yargılamaya katılmazsa, davacının gıyabi karar verilmesi yönündeki talebinin, davanın reddedilmesi yönünde olduğu kabul edilir."

¹⁷ Prütting, Hanns, in: Münchener Kommentar, Band 1, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2014, § 330, s. 2226, Rn. 10; Reichold, Klaus, in: Thomas/Putzo Zivilprozessordnung, 36. Auflage, München, C.H. Beck, 2015, Vorbem. § 330, s. 643, Rn. 5.

¹⁸ Musielak, Hans Joachim, in: Musielak/Voit, 12. Auflage, München, Franz Vahlen, 2015, S. 1293, Rn. 1.

¹⁹ Pukall, Friedrich, in: Saenger ZPO, 6. Auflage, Baden Baden, Nomos, 2015, Vor §§ 330-347, S. 1063, Rn. 1a.

²⁰ Alman Usul Kanunu mad. 230: "Die Versäumung einer Prozesshandlung hat zur allgemeinen Folge, dass die Partei mit der vorzunehmenden Prozesshandlung ausgeschlossen wird." Türkçe tercümesi: "Yargılama eylemlerinin ihmal edilmesi, tarafı yapılması gereken yargılama eylemlerinden dışlanmasına sebep olur."

gılamaya katılmayan, bu anlamda, davalı taraf olabileceği gibi, davacı da olabilir. Davacı sözlü yargılamaya katılmadığında gıyabi karar verilmesi talebinin, davanın reddedilmesi yönünde olduğu kabul edilerek karar verilir ve karar "gıyabi karar" başlığını taşır. Davalının bu yönde bir talebinin olmasının gerekli olup olmadığı tartışmalı olsa da, davanın reddedilmesi yönündeki talebin bu yöndeki bir talebi de kapsadığı kabul edilmektedir.²¹

c. Sözlü Yargılamaya (Duruşmaya) Katılmakta İhmalkar Davranışın Varlığı

Alman usul hukuku uyarınca tarafların yargılamaya katılma görevleri bulunmamaktadır.²² Sözlü yargılamaya katılmakta ihmalkarlığın söz konusu olabilmesi için öncelikle usulüne uygun bir yargılamanın ve bu yargılamada taraflarca aralarında anlaşmazlık olan olayların tartışılacağı bir duruşmanın varlığı gereklidir.²³ Ayrıca duruşma usulüne uygun şekilde taraflara duyurulmuş (verkündet) ya da taraflar haberdar edilmiş ve avukat zorunluluğu söz konusuysa, bu konuda da bilgilendirilmiş olmalıdır. Bir taraf duruşmaya katılmasına rağmen beyanda bulunmaz ise, duruşmaya davet edilmesi ile ilgili olan hatalar dikkate alınmayacaktır.²⁴ Tarafların duruşmaya katılmadaki ihmalkar davranışı, duruşmaya (Nichterscheinen) katılmaması durumunda söz konusu olacağı gibi duruşmaya katılmasına rağmen tartışmaması (Nichtverhandeln) durumunda da söz konusu olur.²⁵ Avukat zorunluluğunun olduğu yargılamalarda duruşmaya tarafın avukatsız olarak katılması durumunda da, duruşmaya katılmadığı varsayılır.²⁶

²¹ Stadler, Astrid, in: Musielak/Voit, 12. Auflage, München, Franz Vahlen, 2015, § 330, S. 1297, Rn. 3; Prütting, Hanns, in: Münchener Kommentar, Band 1, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2014, § 330, S. 2228, Rn. 27; Reichold, Klaus, in: Thomas/Putzo Zivilprozessordnung, 34. Auflage, München, C.H. Beck, 2013, § 330, s. 644, Rn. 2.

²² Tarafların bu konuda bir yükümlülüklerinin olup olmadığı konusunda ayrıntılı çalışma için bk.: Bülow, Oscar, Civilprozessualische Fiktionen und Wahrheiten, AcP 62, 1879, Württembergisches Gerichtsblatt, Band 16, (1879/1880)

²³ Prütting, Hanns, in: Münchener Kommentar, Band 1, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2014, § 330, s. 2226, Rn. 11; Musielak, Hans Joachim, in: Musielak/Voit, 12. Auflage, München, Franz Vahlen, 2015, s. 1294, Rn. 5.

²⁴ Prütting, Hanns, in: Münchener Kommentar, Band 1, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2014, § 330, S. 2226, Rn. 13; Musielak, Hans Joachim, in: Musielak/Voit, 12. Auflage, München, Franz Vahlen, 2015, s. 1294, Rn. 6.

²⁵ Prütting, Hanns, in: Münchener Kommentar, Band 1, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2014, § 330, s. 2227, Rn. 14; Musielak, Hans Joachim, in: Musielak/Voit, 12. Auflage, München, Franz Vahlen, 2015, s. 1295, Rn. 7.

²⁶ Prütting, Hanns, in: Münchener Kommentar, Band 1, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2014, § 330, s. 2227, Rn. 15; Musielak, Hans Joachim, in: Musielak/Voit, 12. Auflage, München, Franz Vahlen, 2015, S. 1295, Rn. 7.

d. Gıyabi Kararların Türleri

Duruşmaya katılmayan taraf hakkında verilen gıyabi kararlar gerçek (echte) ve gerçek olmayan (unechte) olarak ikiye ayrılmaktadır. Gerçek gıyabi karar ile kastedilen, tarafın duruşmaya katılmaması nedeniyle verilen gıyabi kararlardır. Bu kararlar, olayın doğru olup olmadığına dair bir inceleme (sachliche Prüfung) yapılmadan verilen kararlardır.²⁷ Gerçek olmayan gıyabi kararlar ise, tarafın duruşmaya katılmamasından bağımsız olarak verilecek kararlardır.²⁸

2. Alman Usul Kanunu mad. 331 Uyarınca Davalı Hakkında Verilen Gıyabi Karar

a. Gıyabi Kararın Şartları

Davalı hakkında Aman Usul Kanunu mad. 331²⁹ uyarınca gıyabi karar verilebilmesi için gereken genel şartların dışında, dava dilekçesinde anlatılan olayların delilleri ile birlikte inandırıcı şekilde açıklanması gereklidir.³⁰ Davalının yargılamaya

²⁷ Prütting, Hanns, in: Münchener Kommentar, Band 1, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2014, § 330, s. 2227, Rn. 18; Musielak, Hans Joachim, in: Musielak/Voit, 12. Auflage, München, Franz Vahlen, 2015, s. 1295, Rn. 10.

²⁸ Prütting, Hanns, in: Münchener Kommentar, Band 1, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2014, § 330, s. 2227, Rn. 18; Musielak, Hans Joachim, in: Musielak/Voit, 12. Auflage, München, Franz Vahlen, 2015, S. 1295, Rn. 11; davalı hakkında verilecek gerçek ve gerçek olmayan gıyabi kararlara ilişkin olarak bk.: Robertz, Margit, Probleme beim Erlass des Teilverurteils, Köln, Universität Köln, 1994, s. 4 vd.

²⁹ Alman Usul Kanunu mad. 331: '(1) Beantragt der Kläger gegen den im Termin zur mündlichen Verhandlung nicht erschienenen Beklagten das Versäumnisurteil, so ist das tatsächliche mündliche Vorbringen des Klägers als zugestanden anzunehmen. Dies gilt nicht für Vorbringen zur Zuständigkeit des Gerichts nach § 29 Abs. 2, § 38; (2) Soweit es den Klageantrag rechtfertigt, ist nach dem Antrag zu erkennen; soweit dies nicht der Fall, ist die Klage abzuweisen. (3) Hat der Beklagte entgegen § 276 Abs. 1 Satz 1, Abs. 2 nicht rechtzeitig angezeigt, dass er sich gegen die Klage verteidigen wolle, so trifft auf Antrag des Klägers das Gericht die Entscheidung ohne mündliche Verhandlung; dies gilt nicht, wenn die Erklärung des Beklagten noch eingeht, bevor das von den Richtern unterschriebene Urteil der Geschäftsstelle übermittelt ist. Der Antrag kann schon in der Klageschrift gestellt werden. Eine Entscheidung ohne mündliche Verhandlung ist auch insoweit zulässig, als das Vorbringen des Klägers den Klageantrag in einer Nebenforderung nicht rechtfertigt, sofern der Kläger vor der Entscheidung auf diese Möglichkeit hingewiesen worden ist.' Türkçe tercümesi: "(1) Davacı, sözlü duruşmaya katılmayan davalı için gıyabi karar verilmesi yönünde talepte bulunursa, davacının olaylara ilişkin sözlü beyanlarının onaylandığı kabul edilmelidir. Bu, mahkemenin mad. 29/II ve 38 ile düzenlenen yetkisi konusunda yapılan açıklamalar için geçerli değildir. (2) Eğer dava dilekçesinde davada haklı olduğu anlaşılıyorsa, dava reddedilemez. (3) Eğer davalı mad. 276/1 cümle 1, mad. 276/II uyarınca kendisini savunacağını mahkemeye süresinde bildirmez ise, davacının talebi üzerine mahkeme kararını sözlü yargılama yapmadan da verebilir; ancak davalının (kendini savunacağına dair) açıklanmasını hakince imzalanmış kararın mahkeme kalemine ulaşmasından önce yapılması durumunda bu uygulanmaz. Talep, dava dilekçesinde de yapılabilir. Sözlü yargılama yapmadan karar verilmesi, davacının açıklamalarının dava dilekçesindeki yan talepler konusunda haklı olmadığını anlaşılması durumunda, davacının karar verilmeden önce bu konudaki imkanlar hakkında bilgilendirilmesi mümkündür."

³⁰ Prütting, Hanns, in: Münchener Kommentar, Band 1, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2014, § 330, s. 2226, Rn. 10; Stadler, Astrid, in: Musielak/Voit, 12. Auflage, München, Franz Vahlen, 2015, § 330, s. 1299, Rn. 3.

veya duruşmaya katılmayı ihmal etmesi durumunda, davacının olaylara ilişkin açıklamalarına onay verildiği kabul edildiği için olayların inandırıcılığı, dilekçenin kendi içindeki tutarlılığı ile sınırlıdır.³¹ Doğrudan taraf iradelerine bağlı olmayan ödeme yeri, mahkeme yetkisi gibi taraflar arasındaki anlaşmaların varlığının iddia edilmesi yeterli olmayıp, bu hususların davacının delilleri ile birlikte ispatlanması gereklidir.³²

b. Gıyabi Karar Verilmesine İlişkin Talep

Davalının yargılamaya katılmaması durumunda davacı, gıyabi karar verilmesini talep edebileceği gibi (331/I), dosyanın durumu esas alınarak esasa ilişkin karar verilmesini (331a) veya duruşmanın başka bir güne bırakılmasını (227/I, 335, 337) da talep edebilir. Duruşmanın başka güne bırakılması talebini kabul edip etmemek mahkemenin takdirindedir.³³ Davacı, gıyabi karar verilmesini veya duruşmanın başka bir güne bırakılmasını talep etmezse, mahkeme yeni bir duruşma günü belirleyebilir, dosyanın durumuna göre esasa ilişkin karar vererek uyumsuzluğu sonlandırabilir veya davanın durdurulmasına (Ruhen des Verfahrens) karar verebilir.³⁴ Davacının talebi olmazsa, gıyabi karar verilmesi mümkün değildir.³⁵

Eğer gıyabi karar verilmesi talebi, davanın sadece bir kısmına ilişkin ise, talebe uygun bir karar verilmesi mahkemenin takdirindedir.³⁶ Belirsiz alacak taleplerinde kabul edilecek kısım da mahkeme tarafından takdir edilir.³⁷ Davacı, davalı tarafından gıyabi karara karşı birçok nedenle itiraz edilmesinin mümkün olması nedeniyle gıyabi karar verilmesini talep etmeyerek normal yargılama yapılarak karar verilmesini de tercih edebilir.³⁸

³¹ Stadler, Astrid, in: Musielak/Voit, 12. Auflage, München, Franz Vahlen, 2015, § 330, s. 1298, Rn. 2.

³² Stadler, Astrid, in: Musielak/Voit, 12. Auflage, München, Franz Vahlen, 2015, § 330, s. 1299, Rn. 3.

³³ Stadler, Astrid, in: Musielak/Voit, 12. Auflage, München, Franz Vahlen, 2015, § 330, s. 1299, Rn. 5.

³⁴ Prütting, Hanns, in: Münchener Kommentar, Band 1, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2014, § 330, s. 2232, Rn. 7; Stadler, Astrid, in: Musielak/Voit, 12. Auflage, München, Franz Vahlen, 2015, § 330, s. 1300, Rn. 12 vd.

³⁵ Baumbach, Adolf ve Lauterbach, Wolfgang, Zivilprozessordnung, 74. Auflage, München, Beck, 2016, s. 1553; Czub, Hans Joachim, Prütting, Hanns ve Gehrlein, Markus ZPO Kommentar, 7. Auflage, München, Luchterhand, 2015, s. 1112, Herget, Kurt, age., s. 1166.

³⁶ Stadler, Astrid, in: Musielak/Voit, 12. Auflage, München, Franz Vahlen, 2015, § 330, s. 1299, Rn. 6.

³⁷ Stadler, Astrid, in: Musielak/Voit, 12. Auflage, München, Franz Vahlen, 2015, § 330, s. 1300, Rn. 10.

³⁸ Baumbach, Adolf ve Lauterbach, Wolfgang, Zivilprozessordnung, 74. Auflage, München, Beck, 2016, s. 1554; Czub, Hans Joachim, age., s. 1112; 1177; Dilekçenin süresinde verilememesi gibi birçok nedenle davalı bilerek kendisini savunmamakta ve gıyabi karar verilmesi durumunda buna itiraz ederek davanın en baştan görülmesini amaçlamaktadır. Sözlü yargılamaya katılmasına rağmen beyanda bulunmadan önce mahkemenin davaya ilişkin yapacağı değerlendirme üzerine (Türk hukukunun aksine hakim, davaya ilişkin görüşünü taraflara bildirmekle yükümlü olup, aksine davranış bozma sebebidir.) davayı kaybedeceğini anlayan davalı, katıldığı duruşmada kendini savunmayarak (Alman Usul Kanu-

Alman Avukatlar Meslek Kuralları³⁹ mad. 13 avukatlara, gıyabi karar verilmesini talep etmeden önce karşı tarafın avukatına bu konuda haber verilmesi düzenlenmiş, ancak bu yükümlülük müvekkilin hakları gerektirdiği zaman bunun yapılmayabileceği şeklinde yumuşatılmıştı. Avukatların, müvekkilin hakları ile avukatlık meslek kuralları arasında kalmasına sebep olduğu gerekçesiyle eleştirilen bu düzenleme, 1999 yılında Alman Federal Anayasa Mahkemesi tarafından hukuka aykırı bulunarak iptal edilmiştir.⁴⁰ Günümüzde avukat tarafından gıyabi karar verilmesi yönünde bir talepte bulunmadan önce karşı tarafın avukatına bildirim yapılması zorunluluğu bulunmadığı gibi, bu yöndeki bir bildirim nedeniyle karar çıkmasının engellenmesi durumunda avukatın müvekkilime karşı doğacak zarardan sorumlu olması ve hatta bu nedenle disiplin cezası dahi alması söz konusu olabilecektir.

c. Dava Dilekçesinin Kendi İçinde Tutarlılığı

Davalı hakkında gıyabi karar verilebilmesi için, Alman Usul Kanunu mad. 331/II uyarınca dava dilekçesinin kendi içinde tutarlı olması şarttır. Davalı hakkında verilecek olan gıyabi kararın şartı olan dava dilekçesinin kendi içindeki tutarlı olması şartı, davacı hakkında verilecek gıyabi kararlar için aranmamaktadır. Mahkeme re'sen ama sınırlı olarak dava dilekçesinin içeriği ve anlatılan olaylar yönünden değerlendirme yapmaktadır. Mahkemenin dava dilekçesinde anlatılan olayların başka bir araştırma veya açıklama gereği duymadan gerçek olabileceğine inanması durumunda, dava dilekçesinin kendi içinde inandırıcı olduğu kabul edilir.⁴¹ Alman Usul Kanunu mad. 331, olayların davalı tarafından kabul edildiğine yönelik itirafın varlığına dair kanuni bir kurgudur.⁴² Bu kurgu ile delil toplanmasına ilişkin zorunluluk ortadan kalkmış olur.⁴³ Dava konusuna ilişkin hukuki nitelendirmeler ve yabancı hukuka ilişkin açıklamalar bu kurgunun kapsamına girmezler.⁴⁴ Yaşanması mümkün

nu mad. 333 uyarınca davaya katılmamış gibi kabul edilecektir) hakkında gıyabi karar verilmesini ve daha sonra itiraz ederek davanın tekrar görülmesini çıkarına uygun bulabilmektedir.

³⁹ BORA, 01.07.2015 tarihli Alman Avukatlar Meslek Kuralları için bkz: http://www.brak.de/w/files/02_fuer_anwalte/berufsrecht/bora-stand-01.07.15.pdf (05.06.2016)

⁴⁰ BVerfG vom 14. 12. 1999, BGBl. 2000 I s. 54 = BRAK-Mitt. 2000, 36.

⁴¹ Prütting, Hanns, in: Münchener Kommentar, Band 1, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2014, § 330, s. 2232, Rn. 10; Stadler, Astrid, in: Musielak/Voit, 12. Auflage, München, Franz Vahlen, 2015, § 330, s. 1299, Rn. 7.

⁴² Prütting, Hanns, in: Münchener Kommentar, Band 1, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2014, § 330, s. 2232, Rn. 10; Stadler, Astrid, in: Musielak/Voit, 12. Auflage, München, Franz Vahlen, 2015, § 330, s. 1299, Rn. 7.

⁴³ Stadler, Astrid, in: Musielak/Voit, 12. Auflage, München, Franz Vahlen, 2015, § 330, s. 1299, Rn. 11.

⁴⁴ Prütting, Hanns, in: Münchener Kommentar, Band 1, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2014, § 330, s. 2233, Rn. 13; Stadler, Astrid, in: Musielak/Voit, 12. Auflage, München, Franz Vahlen, 2015, § 330, s. 1300, Rn. 9.

olmayan olayları varmış gibi gösteren açıklamalar, Alman Usul Kanunu mad. 138/I ile düzenlenen doğruyu söyleme yükümlülüğüne aykırı davranış olarak kabul edilerek⁴⁵ dikkate alınmaz ve hatta davanın reddine sebep olabilir.⁴⁶

d. Davalının Kendisini Savunması ve Aksi Davranışın Sonuçları Hakkında Bilgilendirilmesine Rağmen Kendisini Savunmaması

Alman Usul Kanunu mad. 271/I uyarınca mahkeme dava dilekçesini davalıya gecikmeksizin gönderir ve mad. 271/II uyarınca avukat zorunluluğu olan davalarda kendini savunmak istemesi durumunda avukat tutmasını davalıya bildirir. 1976 yılında yargılamanın hızlandırılmasına ilişkin olarak yapılan değişikliklerde Stuttgart Modeli olarak anılan bir öneri sonucu düzenlenen Alman Usul Kanunu mad. 272/I uyarınca yargılama, kural olarak sözlü yargılamanın yapıldığı duruşmada karara bağlanır.⁴⁷ Mahkeme, Alman Usul Kanunu mad. 272/II⁴⁸ uyarınca uyuşmazlık konularının belirleneceği ön inceleme duruşması için gün belirler veya yazılı ön yargılama (schriftliches Vorverfahren) yapılmasına karar verir.⁴⁹

Mahkeme yazılı ön yargılama yapılmasına karar verirse, Alman Usul Kanunu mad. 276/I uyarınca dava dilekçesi ile birlikte davalıya tebliğ ettiği tensip zaptı ile kendisini savunmak istediğini iki hafta içinde yazılı olarak mahkemeye bildirmesini ihtar eder ve davaya ilişkin yazılı olarak savunmasını bildirmesi için iki haftalık ek bir süre verir. Eğer tebligat yurt dışına yapılacaksa bu süre daha da uzatılabilir.

Kendisine dava dilekçesi tebliğ edilen ve tensip zaptı ile davada ne şekilde savunma yapması gerektiği konusunda Alman Usul Kanunu mad. 276/II uyarınca bilgilendirilen davalı, Alman Usul Kanunu mad. 276/I c.1 uyarınca iki hafta içinde mahkemeye, kendisini savunacağını bildirmelidir.⁵⁰ Davalı iki haftalık bu süre içinde

⁴⁵ Orfanides, Georgios, Die Berücksichtigung von Willensmängeln im Zivilprozessrecht, Köln, Heymanns Carl, 1982, s. 92 ff.

⁴⁶ Stadler, Astrid, in: Musielak/Voit, 12. Auflage, München, Franz Vahlen, 2015, § 330, s. 1299, Rn. 10

⁴⁷ Prütting, Hanns, in: Münchener Kommentar, Band 1, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2014, § 272, s. 1647, Rn. 1; Foerste, Ulrich, in: Musielak/Voit, 12. Auflage, München, Franz Vahlen, 2015, § 272, s. 994, Rn. 1.

⁴⁸ Alman Usul Kanunu mad. 272/II: "Der Vorsitzende bestimmt entweder einen frühen ersten Termin zur mündlichen Verhandlung (§ 275) oder veranlasst ein schriftliches Vorverfahren (§ 276)." Türkçe tercümesi: "Mahkeme başkanı sözlü duruşma için ön hazırlık duruşması için tarih belirler veya yazılı ön yargılama yapılmasına karar verir"

⁴⁹ Burada duruşma günü olarak belirlenecek en erken tarih mahkeme takviminin ilk boş olduğu tarih olmayıp, dosyanın kapsamı uyarınca karar verilecek aşamaya dair tarihtir. Prütting, Hanns, in: Münchener Kommentar, Band 1, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2014, § 272, S. 1647, Rn. 6; Foerste, Ulrich, in: Musielak/Voit, 12. Auflage, München, Franz Vahlen, 2015, § 272, s. 995, Rn. 4.

⁵⁰ Herget, Kurt, in: Zöller Zivilprozessordnung, 31. Auflage, Köln, Otto Schmidt, 2016, s. 1168.

kendisini savunacağını mahkemeye bildirmez ise⁵¹, Alman Usul Kanunu mad. 331 uyarınca duruşma yapılmadan hakkında gıyabi karar verilebilir.

e. Gıyabi Karara İtiraz Edilmesi

Gıyabi karara karşı, kararın tebliğinden itibaren iki hafta içinde⁵² hakkında karar verilen tarafça itiraz edilebilir. Hakkında gıyabi karar verilecek davalının yurt dışında olması durumunda mahkeme, bu süreyi kararında açıkça belirterek veya daha sonra vereceği bir ek karar ile uzatabilecektir.⁵³ Mahkeme gıyabi karara karşı yapılan itirazı re'sen inceler⁵⁴ ve itirazın yerinde olmadığına karar vermesi durumunda itirazı reddedebileceği gibi, itirazı haklı bulup yeni bir duruşma günü de belirleyebilir. İtirazın kabul edilmesi durumunda dava, gıyabi kararın verilme anına geri döner ve oradan itibaren tekrar yargılamaya devam edilir.⁵⁵ Gıyapta karar verilmesi durumunda ikinci kez duruşmaya katılmayan tarafın tekrar itiraz hakkı da bulunmamaktadır.⁵⁶

3. Gıyabi Kararın Tarafların Savunma Hakkı Açısından Değerlendirilmesi

Anayasa mad. 36 uyarınca herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa mad. 36 ile korunan hak arama özgürlüğü, ya-

⁵¹ Baumbach, Adolf ve Lauterbach, Wolfgang, Zivilprozessordnung, 74. Auflage, München, Beck, 2016, s. 1553.

⁵² Alman Usul Kanunu mad. 339/I: "Die Einspruchsfrist beträgt zwei Wochen; sie ist eine Notfrist und beginnt mit der Zustellung des Versäumnisurteils." Türkçe tercümesi: "İtiraz süresi iki haftadır; bu süre kesin süre olup, süre gıyabi kararın tebliği ile başlar."

⁵³ Alman Usul Kanunu mad. 339/II: "Muss die Zustellung im Ausland oder durch öffentliche Bekanntmachung erfolgen, so hat das Gericht die Einspruchsfrist im Versäumnisurteil oder nachträglich durch besonderen Beschluss zu bestimmen." Türkçe tercümesi: "Eğer tebliğat yabancı ülkeye veya resmi yoldan duyuru ile yapılacak ise, mahkeme gıyabi kararda veya sonrasında vereceği özel bir karar ile itiraz süresini uzatabilir."

⁵⁴ Alman Usul Kanunu mad. 341: "(1) Das Gericht hat von Amts wegen zu prüfen, ob der Einspruch an sich statthaft und ob er in der gesetzlichen Form und Frist eingelegt ist. Fehlt es an einem dieser Erfordernisse, so ist der Einspruch als unzulässig zu verwerfen. (2) Das Urteil kann ohne mündliche Verhandlung ergehen." Türkçe tercümesi: "Mahkeme itirazın kabul edilip olmadığını ve kanunda öngörülen şekilde ve sürede yapılıp yapılmadığını re'sen inceler. Karar sözlü duruşma yapılmadan da verilebilir."

⁵⁵ Alman Usul Kanunu mad. 342: "Ist der Einspruch zulässig, so wird der Prozess, soweit der Einspruch reicht, in die Lage zurückversetzt, in der er sich vor Eintritt der Versäumnis befand." Türkçe tercümesi: "Eğer itiraz geçerliyse, yargılama taleple uyumlu olarak ihmalin gerçekleştiği ana geri döner."

⁵⁶ Alman Usul Kanunu mad. 345: "Einer Partei, die den Einspruch eingelegt hat, aber in der zur mündlichen Verhandlung bestimmten Sitzung oder in derjenigen Sitzung, auf welche die Verhandlung vertagt ist, nicht erscheint oder nicht zur Hauptsache verhandelt, steht gegen das Versäumnisurteil, durch das der Einspruch verworfen wird, ein weiterer Einspruch nicht zu." Türkçe tercümesi: "İtirazı yapan taraf, yargılamanın yapılacağı gün sözlü yargılamaya katılmaz veya esasa ilişkin tartışmaya katılmaz ise verilmiş olan ve itiraz edilen gıyabi karara karşı tekrar itiraz hakkına sahip değildir."

bancı mahkemeler önündeki yargılamalar için de geçerlidir. Yargılamadan haberdar edilmeyen, yargılamaya katılarak kendisini savunamayan bir davalı hakkında verilecek karar Türk kamu düzenine de aykırı olacaktır. MÖHUK⁵⁷ mad. 54 ç ile getirilen, bir tarafın yokluğunda yargılama yürütülerek verilecek bir kararın, iddia ve savunma hakkına aykırı davranılmış olacağı gerekçesiyle tenfiz edilemeyeceğine ilişkin düzenleme, Anayasa mad. 36 ile uyumludur. Kamu düzeni kavramı soyut olup, hakime yabancı mahkeme kararlarının Türk kamu düzenine uygunluğu konusunda sınırlı bir takdir yetkisi tanınmaktadır. Kanunkoyucu, MÖHUK mad. 54 ç ile kanuna aykırı olarak gıyapta yürütülen bir yargılamada verilen kararın tenfiz ve tanınmasına ilişkin olarak hakime takdir yetkisi vermemiş ve kararın tenfiz edilmesini ve tanınmasını yasaklamıştır. Bu yasak, yargılamaya usulüne uygun şekilde davet edilmeyen ve kendisini savunma imkanı verilmeyen bir davalıyı korumayı amaçlamaktadır.

Alman Usul Kanunu mad. 330 vd. düzenlenen gıyabi karar kurumu, Anayasa mad. 36 ile uyumludur. Çünkü davalı hakkında Alman Usul Kanunu mad. 331 uyarınca gıyabi karar verilebilmesi için; davalıya Alman Usul Kanunu mad. 271 uyarınca dava dilekçesinin tebliğ edilmesi, 271/II uyarınca gerektiğinde avukat tutması, mad. 276 uyarınca hangi sürede ve ne şekilde kendisini savunabileceğinin açıklanması ve mad. 272/II uyarınca aykırı davranışın sonuçları hakkında bilgilendirilmesi zorunludur. Ayrıca mahkeme yargılamaya katılmayan davalı aleyhine gıyabi karar vermeden önce dava dilekçesinin kendi içinde tutarlı olup olmadığını ve gerekli şartları taşıyıp taşımadığını Alman Usul Kanunu mad. 331/II uyarınca re'sen inceleyecek, dava dilekçesinde açıklanan olayları ve davanın hukuki dayanaklarını sınırlı da olsa değerlendirecek ve ona göre bir karar verecektir. Bu nedenle gıyabi karar bir tarafın bilgisi dışında yargılama yapılması anlamına gelmemekte, taraf, yargılamadan haberdar olmasına rağmen yargılamaya katılmamaktadır. Bu nedenle Anayasa mad. 36 ile korunan hak arama özgürlüğüne aykırı bir davranış söz konusu değildir.

4. MÖHUK mad. 54 ç Uyarınca Gıyabi Karara İlişkin Tenfiz Şartları

MÖHUK mad. 54 ç uyarınca tenfizin reddine sebep olacak bir gıyabi karar verildiğinin kabul edilebilmesi için, davalının mahkemeye usulüne uygun olarak çağrılmamış olması veya o mahkemede temsil edilmemiş olması yahut kanunlara aykırı şekilde gıyabında veya yokluğunda karar verilmiş olması gereklidir.

MÖHUK mad. 54 ç, davalının usulüne uygun şekilde çağrılıp çağrılmadığının tespitinin, yargılamanın yürütüldüğü mahkemenin tabi olduğu usul kanununa göre belirleneceğine yer vermektedir. Ancak taraflar mahkemeye çağrılırken uygulanan usul, kamu düzeni açısından dikkate alınmalı, ancak bu denetim çok sınırlı olarak ya-

⁵⁷ 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, RG T. 12.12.2007, RG S. 26728.

pımalı ve objektif anlamda değerlendirilmelidir. Mahkemenin Türk usul kanunu düzenlemelerini esas alarak yabancı usul kanunu düzenlemelerinin Türk kamu düzenine aykırı olduğuna karar verebilmesi için objektif anlamda ve evrensel hukuk açısından kabul edilemeyecek derecede ağır bir ihlali tespit etmesi gereklidir.⁵⁸ Aksinin kabulü hukuk güvenliğinin ortadan kalkmasına sebep olur. Sonuçta tanıma ve tenfiz talebine bakan mahkemece taraflar arasındaki bir uyumsuzluk çözümlenmemekte, yabancı mahkeme kararlarının tenfiz edilerek icra edilmesi veya tanınarak kesin hüküm ve delil niteliğine kavuşması sağlanmaktadır.⁵⁹ Davalının mahkemeye çağrılmış olmasına rağmen, kendisini savunmak istemekle birlikte yargılamada kendisini temsil etmemiş olması da söz konusu olabilir. Avukata vekalet verilmesine rağmen, örneğin avukatının cübbesini unuttuğu için davaya kabul edilmemesi veya yargılamanın yapılacağı mahkemede görevlendirilen avukatın temsil yetkisinin bulunmaması⁶⁰ halleri bu duruma bir örnektir. İşte bu tür durumlarda davalı taraf kendisini savunamayacağı için Anayasa mad. 36'ya aykırı olan bir yargılama söz konusu olacaktır.

MÖHUK mad. 54 ç düzenlemesinde gıyabında veya yokluğunda karar verilmesi yanında kararın kanunlara aykırı şekilde verilmiş olması gerekmektedir. Yine burada bahsi geçen kanun, yargılamayı yürüten mahkemenin tabi olduğu usul kanunudur. Eğer yargılamayı yürüten mahkeme, tabi olduğu usul kanununa aykırı hareket ederek bir tarafın gıyabında veya yokluğunda karar vermiş ise, bu karara konu olan yargılama Anayasa mad. 36'ya aykırı olacaktır.

5. Alman Usul Kanunu mad. 331 vd. Düzenlemelerinin MÖHUK mad. 54 ç Aşısından Değerlendirilmesi

MÖHUK mad. 54 ç uyarınca Alman Usul Kanunu mad. 331 vd. düzenlenen gıyabi karar kurumu, davalının savunma hakkının kısıtlanması anlamına gelmemektedir. Gıyabi karar verilebilmesi için dava dilekçesi usulüne uygun bir şekilde davalıya tebliğ edilmeli, tensip zaptında davalının kendini ne şekilde savunacağı açıklanmalı ve davalı aksi davranışın sonuçları hakkında bilgilendirilmelidir.

Davaya katılarak kendini savunmak veya savunmamak davalının tercihi olup, savunma hakkının sınırları doğrudan davalı tarafından belirlenmektedir. Kendisini savunmayan ve/veya savunmak istemeyen davalının savunma hakkının kısıtlanması söz konusu değildir. Alman usul hukukunda ispata yönelik düzenlemeler Türk usul hukukundan farklı olup, karşı tarafın dava konusu olan olaya ilişkin açıklamalarına

⁵⁸ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2009/14580, K. 2011/16701, T. 09.12.2011.

⁵⁹ Arat, Tuğrul, Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1964, Cilt: 21, S. 1-4, s. 492.

⁶⁰ Alman Federal Mahkemesinde (BGH) görev yapabilecek avukatlar, BGH tarafından sınırlı sayıda seçilmekte ve ayrı bir baroya kayıtlı olarak sadece BGH'da avukatlık yapabilmektedir. Dolayısı ile bir tarafın kendisini savunması için avukat görevlendirmiş olmasına rağmen BGH'da temsil edilememesi söz konusu olacaktır.

itiraz edilmediğinde, Alman Usul Kanunu mad. 138/III uyarınca açıklanan olayların kabul edildiği varsayılmaktadır.⁶¹ Yargılamaya katılan ama davacının açıklamalarına itiraz etmeyen davalı, Alman Usul Kanunu mad. 138/III uyarınca davacının açıklamalarını kabul etmiş olacağı için, yargılamaya katılmayan davalının da davacının açıklamalarını kabul etmiş varsayılması bu anlamda madde ile uyumlu olup, davacının açıklamaları doğrultusunda dava konusu olay esas alınarak yargılamada karar verilmesi davalının savunma hakkını kısıtlanması anlamına gelmemektedir.⁶² Davacının mahkemeden gıyabi karar verilmesini talep etmesi, davalıya karşı bir usul hilesi de olmadığı için bir tenfiz engeli olması söz konusu değildir.⁶³

Bu nedenle kendisini iki haftalık süre içinde savunacağını mahkemeye bildirmeyen veya çağrılmasına rağmen duruşmaya katılmayarak kendisini savunmayan davalı hakkında verilecek bir karar (Gıyabi Karar), davadan haberdar olunmaması söz konusu olmadığından Anayasa mad. 36 ve MÖHUK mad. 54 ç düzenlemeleri uyarınca savunma hakkının kısıtlanması anlamına gelmeyecektir. Alman Usul Kanunu mad. 331 vd. düzenlemeleri savunma hakkı açısından Anayasa mad. 36 ve MÖHUK mad. 54 ç düzenlemelerine aykırı değildir.

6. Yargıtayın Konuya İlişkin Yerleşik İçtihadı

Alman mahkemelerince merkezi Türkiye’de olan davalı şirkete karşı verilen gıyabi kararın tenfizine ilişkin davalar, Alman mahkemesince davalının gıyabında verilmiş olması nedeniyle MÖHUK mad. 38⁶⁴ uyarınca davalıya savunma imkanı tanınmadığı gerekçesiyle reddedilmiş⁶⁵, verilen ret kararları temyiz aşamasında Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin önüne gelmiştir.

⁶¹ Türk usul hukuku uyarınca davacının olaylara ilişkin açıklamalarına itiraz edilmediğinde bunların inkar edildiği varsayılmaktadır. Bu anlamda Alman ve Türk usul hukukunun ispata ilişkin düzenlemeleri zıt yöndedir.

⁶² Bu konuda ayrıntılı inceleme için bkz: Borck, Hans-Günther, Wieczorek, Bernhard ve Schütze, Rolf A. Zivilprozessordnung und Nebengesetze, 3. Auflage, Berlin, De Gruyter Recht, 2007, s. 610 vd.

⁶³ Doktrinde usul hilesinden doğan Türk kamu düzenine aykırılık, her türlü delille ispatlanabilir. Bk. Çelikel, Aysel ve Erdem, Bahadır, Milletlerarası Özel Hukuk, 10. Bası, İstanbul 2010, s. 617; Demir Gökyayla, Cemile, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni, Ankara, Seçkin, 2001.

⁶⁴ 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanununun 38. maddesi 2007 yılında kabul edilerek yürürlüğe giren 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun mad. 54 c maddesinde aynı şekilde düzenlenmiştir.

⁶⁵ Yozgat 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, E. 2005/689, K. 2006/382, T. 11.05.2006; <http://acun.us/wp-content/uploads/2016/02/Yozgat-1-Asliye-2006-382.pdf> (05.06.2016); Mahkemenin diğer bir ret gerekçesi ise davalının merkezinin Türkiye’de olması nedeniyle kesin yetkili mahkemenin Türk mahkemeleri olmasıdır;

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, dava özetiinin bulunduğu kısa karar üzerinden bir değerlendirme yapılamayacağı, gerekçeli kararın çevirisinin de dosyaya sunulurak eksikliğin giderilmesi gerektiği gerekçesiyle yerel mahkemenin kararını bozmuştur.⁶⁶ İlk derece mahkemesi dosyadaki eksiklikleri gidermiş ve ilk kararında olduğu gibi MÖHUK mad. 38 uyarınca kararın Türk kamu düzenine aykırı olduğuna karar vererek davayı reddetmiştir.⁶⁷ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, tekrar önüne gelen bu uyuşmazlıkta Alman usul hukuku uyarınca verilen "Gıyabi Kararı" kamu düzeni ve savunma hakkı açısından ayrıntılı şekilde tartışmış ve Alman usul hukuku uyarınca verilen gıyabi kararın davalının savunma hakkının ihlali anlamına gelmediğini ve Türk kamu düzenine aykırı olmadığını tespit ederek kararı bozmuştur.⁶⁸ İlk derece mahkemesinin Yargıtayın kararına uyararak kararın tenfizine ilişkin verdiği karar⁶⁹, Yargıtay 11. Hu-

⁶⁶ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2007/11428, K. 2008/7426, T. 05.06.2008; <http://acun.us/wp-content/uploads/2016/02/Yargıtay-11-2008-7426.pdf> (05.06.2016)

⁶⁷ Yozgat 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, E. 2009/34, K. 2009/301, T. 30.04.2009; <http://acun.us/wp-content/uploads/2016/02/Yozgat-1-Asliye-2009-301.pdf> (05.06.2016)

⁶⁸ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2009/14580, K. 2011/16701, T. 09.12.2011; <http://acun.us/wp-content/uploads/2016/02/Yargıtay-11-2011-16701.pdf> (05.06.2016); Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, tenfiz edilmesi istenecek bir kararın 2675 sayılı MÖHUK mad. 38 (5718 sayılı MÖHUK mad. 54c) uyarınca kamu düzenine aykırı olmaması ve 2675 sayılı MÖHUK mad. 38/d (5718 sayılı MÖHUK mad. 54ç) uyarınca savunma hakkının ihlal edilmemiş olması gerektiğini belirtmiş, kanunda kamu düzenine aykırılığın tespitinin hakime bırakılmasının yanında, kamu düzenine aykırılığın "açıkça" olmasının aranarak hakime sınırlama getirildiğini ve Türk hukukunda yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi lehine bir eğilim olduğunu açıklamış, doktrinde hakime yardımcı olacak kriterler bulunduğu ve bu kriterler arasında hakimin "kural olarak" yabancı mahkeme kararının yerinde olup olmadığını incelemesinin (revision au fond yasağı) yasak olması sayılmıştır. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi kararına göre, aksinin kabulü, Türk mahkemesinde yeni bir yargılama yapılmasına ve yeni bir kararın ortaya çıkmasına sebep olacaktır. Hakim, her somut olaya göre inceleme yapacak ve Türk kamu düzenine kabul edilemeyecek kadar ağır aykırılık olması durumunda tenfiz talebini reddedebilecektir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi davada Alman mahkemesinin dava dilekçesini Lahay Sözleşmesine uygun şekilde davalıya tebliğ ettiğini ve Alman Usul Kanunu mad. 331/3. maddesi uyarınca duruşma yapılmadan "gıyabi karar" verildiğini belirtmiş, benzer olaylarda Yargıtay dairelerince verilmiş kararlara (Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, E. 1992/5764, K. 2009/7352, T. 01.10.1992, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2008/12797, K. 2010/7992, T. 06.07.2010) uygun olarak yabancı mahkemenin uyguladığı usulün Türk usul hukukundan farklı olmasının, Türk kamu düzenine aykırılık için tek başına yeterli sebep olamayacağını açıklamıştır. Aynı ilkelerin yabancı mahkemece uygulanan ispat hukuku açısından da geçerli olduğunu ayrıca belirtmiştir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi kararında, davalı şirketin, Türk hukuku ile benzer ilkelerin egemen olduğu bir hukuk düzeninde (Alman hukuku) kendisine tanınan savunma haklarını kullanmayarak tenfizi istenen kararın verilmesine ve kesinleşmesine sebep olduğunu belirtmiş ve davalının savunma hakkının kısıtlanmadığına ve kararın Türk kamu düzenine aykırı olmadığına karar vererek yerel mahkemenin kararını bozmuştur.

⁶⁹ Yozgat 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, E. 2012/123, K. 2012/155, T. 10.05.2012; <http://acun.us/wp-content/uploads/2016/02/Yozgat-1-Asliye-2012-155.pdf> (05.06.2016)

kuk Dairesi tarafından onanmış⁷⁰, davalının karar düzeltme isteminin reddedilmesi⁷¹ ile kesinleşmiştir.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi yabancı usul hukukunun Türk usul hukukundan farklı olmasının kararların Türk kamu düzenine aykırılık oluşturması için tek başına sebep olamayacağı ve Alman Usul Kanunu mad. 331 uyarınca Alman mahkemesince verilen gıyabi kararın davalının savunma hakkının kısıtlanması anlamına gelmeyeceği yönündeki son derece doğru olan görüşünü benzer birçok davada verdiği kararlarda tekrarlayarak yerleşik bir içtihat haline getirmiştir.

7. Değerlendirme

Alman usul hukukunun, Türk usul hukukundan farklı düzenlemelere sahip olması, bu düzenlemelerin kamu düzenine aykırı olduğu anlamına gelmez. Türkçe'ye "Gıyabi Karar" olarak tercüme edilmesi de bir kararın tarafların gıyabında verilmesi sonucunu doğurmaz. Yukarıda da anlatıldığı gibi Alman Usul Kanunu mad. 330 vd. uyarınca Alman mahkemelerince verilen bir gıyabi karar, MOHUK mad. 54/I-ç ile öngörülen gıyabi karardan farklıdır ve özellikle taraflara dava dilekçesinin tebliğ edilmesi, tarafların kendilerini ne şekilde savunabilecekleri ve aksi davranışın sonuçları hakkında bilgilendirilmiş olmaları nedeniyle gıyapta yargılama yapılması söz konusu değildir. Alman Usul Kanunu mad. 330 vd. ile düzenlenen gıyabi karar kurumunun, Anayasa mad. 36 ve dolayısı ile Türk kamu düzenine uygun olduğu tartışmasızdır.

III. Alman Usul Hukukunun Uluslararası Tebligata İlişkin Düzenlemelerinin Türk Hukukuna Uygunluğu

1. Uluslararası Tebligat

a. Türk Hukuku Uyarınca Uluslararası Tebligat

Davalının yurt dışında ikamet etmesi⁷² durumunda yargılama yapan mahkeme tarafından davalıya uluslararası tebligat yapılması gündeme gelecektir. Tebligat Kanunu⁷³ mad. 25 uyarınca yabancı ülkede bulunan bir kişiye yapılacak tebligatın o ülkenin resmi kurumları aracılığı ile yapılması gereklidir. Tebligat yapılacak kişinin Türk vatandaşı olması durumunda Tebligat Kanunu mad. 25a uyarınca tebligat, Büyükelçilik veya Konsolosluk aracılığı ile de yapılabilir.

⁷⁰ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2012/15077, K. 2013/16074, T. 18.09.2013; <http://acun.us/wp-content/uploads/2016/02/Yargıtay-11-2013-16074.pdf> (05.06.2016)

⁷¹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2013/17854, K. 2014/1760, T. 31.01.2014; <http://acun.us/wp-content/uploads/2016/02/Yargıtay-112014-1760.pdf> (05.06.2016)

⁷² Tüzel kişilerde idare merkezinin yurt dışında bulunması.

⁷³ 7201 sayılı Tebligat Kanunu, RG T. 19.02.1952, S. 10139.

Yabancı ülkeye yapılacak olan tebligata ilişkin uluslararası sözleşmeler veya devletler arasında imzalanan sözleşmeler iç hukuka oranla öncelik taşıdığı için uluslararası tebligatın, taraf olunan uluslararası sözleşmeler veya ikili anlaşmalar uyarınca yapılması gereklidir. Türkiye ve Almanya'nın taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve ikili anlaşmalar uyarınca tebligatın, diğer devletin merkezi kurumu aracılığı ile yapılması öngörülmektedir. Uluslararası tebligat usulleri Adalet Bakanlığı tarafından genelgeler ile mahkemelere ayrıntılı olarak duyurulmaktadır.⁷⁴

b. Alman Hukuku Uyarınca Uluslararası Tebligat

Alman Usul Kanunu mad. 183/I⁷⁵ uyarınca da yabancı bir ülkeye yapılacak tebligatın uluslararası anlaşmalar uyarınca yapılması gereklidir.⁷⁶ Almanya ile Türkiye aralarında uluslararası tebligat usullerinin düzenlendiği "1929 tarihli Sözleşmeyi"⁷⁷ imzalamış, ayrıca uluslararası tebligat usullerinin düzenlendiği uluslararası "Lahey Sözleşmesine"⁷⁸ taraf olmuşlardır.⁷⁹ Dolayısı ile Alman Usul Kanunu mad. 183/I uya-

⁷⁴ Yurt dışına yapılacak tebligatlara ilişkin ayrıntılı bilgi için bk.: Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, 63/3 Sayılı Genelge, T. 16.11.2011, <http://www.uhdigmad.adalet.gov.tr/genelgeler/63%20-%203.pdf> (05.06.2016)

⁷⁵ Alman Usul Kanunu mad. 183: "Eine Zustellung im Ausland ist nach den bestehenden völkerrechtlichen Vereinbarungen vorzunehmen. Wenn Schriftstücke auf Grund völkerrechtlicher Vereinbarungen unmittelbar durch die Post übersandt werden dürfen, so soll durch Einschreiben mit Rückschein zugestellt werden, anderenfalls die Zustellung auf Ersuchen des Vorsitzenden des Prozessgerichts unmittelbar durch die Behörden des fremden Staates erfolgen." Türkçe tercümesi: "Yurt dışına yapılacak bir tebligat var olan devletlerarası sözleşmeler uyarınca yapılmalıdır. Eğer belgeler devletler hukuku sözleşmeleri uyarınca doğrudan posta yolu ile gönderilebiliyorsa, iadeli taahhütlü mektup ile tebliğ edilmeli, aksi takdirde tebligat yargılama yapan mahkemenin başkanınca yabancı ülkenin resmi kurumları aracılığı ile yapılmalıdır."

⁷⁶ Häublein, Martin, in: Münchener Kommentar, Band 1, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2014, § 183, s. 1216, Rn. 1; Tombrink, Christian, Prütting, Hanns ve Gehrlein, Markus ZPO Kommentar, 7. Auflage, München, Luchterhand, 2015., s. 695; Geimer, Reinhold, Zöller Zivilprozessordnung, 31. Auflage, Köln, Otto Schmidt, 2016, s. 725.

⁷⁷ 1622 Sayılı ve 28.05.1929 tarihli Türkiye Cumhuriyeti ile Almanya Devleti Arasında Hukuki ve Ticari Mevaddı Adliyyeye Mukavelename, RG T. 04.06.1930, RG. S. 1511, <http://www.uhdigmad.adalet.gov.tr/sozlesmeler/b%C3%BCrolardan%20gelen%20s%C3%B6zle%C5%9Fmeler/D%C3%BCzenlenen%20s%C3%B6zle%C5%9Fmeler/Hukuk/Almanya%20hukuki%20ticari%20.pdf> (05.06.2016)

⁷⁸ 7/4383 sayılı ve 15 Kasım 1965 Tarihli Hukukî ve Ticari Konularda Adli ve Gayriadli Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair Lahey Sözleşmesi, RG S. 14218, T. 17.06.1072, Onay Kanunu S. 1483, http://www.uhdigmad.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktarafli/soz/lahey/turkce_lah14.pdf (05.06.2016)

⁷⁹ Avrupa Birliği üye devletleri için 31.05.2001 tarihinde yürürlüğe giren "Hukuki ve Ticari Konularda Adli ve Gayri Adli Evrakın Tebliğine İlişkin Tebligat Tüzüğü" geçerlidir. Bk. Kaplan, Yavuz, Avrupa Tebligat Hukukunda Gelişmeler, Düzenleme Çalışmaları Açısından Almanya Örneği ve Türk Hukuku, s. 200, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 3, 2003; Sharma, Daniel H., Zustellungen im Europäischen Binnenmarkt, Berlin, Duncker&Humboldt, 2001; Pekantez, Hakan, Yargının Hızlandırılmasına İlişkin Avrupa Usul Hukukundaki Gelişmeler, İzmir Barosu Dergisi, S. 4, 2000, s. 55.

rınca Alman mahkemelerince taraflardan birinin Türkiye’de olması durumunda tebligatın "Lahey Sözleşmesi" ve "1929 tarihli Anlaşma" düzenlemelerine uygun şekilde yapılması gereklidir. Her iki sözleşmenin uluslararası tebligata ilişkin düzenlemeleri uyum içinde olup, tebligatlar diğer devletin merkezi makamı⁸⁰ aracılığı ile yapılacaktır. Her ne kadar "Lahey Sözleşmesi" mad. 10 düzenlemesi uyarınca itiraz etmeyen taraf devletler için posta yolu ile yapılacak tebligat geçerli olacaksa da, hem Almanya hem de Türkiye Lahey Sözleşmesinin posta yolu ile yapılacak tebligatlara ilişkin 10. maddesine çekince koyduğundan (itiraz ettiğinden) her iki ülke açısından da posta yolu ile tebligat yapılması mümkün değildir. Alman mahkemesi, yargılama yürüttüğü bir davada dava dilekçesini Türkiye’de bulunan davalıya Alman Usul Kanunu mad. 183/I uyarınca "1929 tarihli Sözleşme" ve "Lahey Sözleşmesi" uyarınca Türk merkezi makamı aracılığı ile tebliğ etmek zorundadır.⁸¹ Uluslararası anlaşmalarda posta yolu ile tebligat kabul ediliyorsa, tebligatın iadeli taahhütlü mektup ile gönderilmesi, eğer posta yolu ile tebligat kabul edilmiyorsa yabancı ülkenin yetkili makamları aracılığı ile yapılması gerekmektedir.⁸²

2. Alman Usul Kanunu Mad. 184 Uyarınca Yapılacak Uluslararası Tebligat

Alman Usul Kanunu mad. 184⁸³ ile yargılamanın, usul ekonomisine uygun, hızlı ve etkin bir şekilde yürütülebilmesi için⁸⁴ Alman Usul Kanunu mad. 183 düzen-

⁸⁰ Türkiye’nin merkezi makamı, Adalet Bakanlığı bünyesinde görev yapan Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü’dür.

⁸¹ Tombrink, Christian, Prütting, Hanns ve Gehrlein, Markus ZPO Kommentar, 7. Auflage, München, Luchterhand, 2015, s. 696.

⁸² Alman Usul Kanunu mad. 183/I c. 2.

⁸³ Alman Usul Kanunu mad. 184: "(1) Das Gericht kann bei der Zustellung nach § 183 anordnen, dass die Partei innerhalb einer angemessenen Frist einen Zustellungsbevollmächtigten benennt, der im Inland wohnt oder dort einen Geschäftsraum hat, falls sie nicht einen Prozessbevollmächtigten bestellt hat. Wird kein Zustellungs-bevollmächtigter benannt, so können spätere Zustellungen bis zur nachträglichen Benennung dadurch bewirkt werden, dass das Schriftstück unter der Anschrift der Partei zur Post gegeben wird. (2) Das Schriftstück gilt zwei Wochen nach Aufgabe zur Post als zugestellt. Das Gericht kann eine längere Frist bestimmen. In der Anordnung nach Absatz 1 ist auf diese Rechtsfolgen hinzuweisen. Zum Nachweis der Zustellung ist in den Akten zu vermerken, zu welcher Zeit und unter welcher Anschrift das Schriftstück zur Post gegeben wurde." Türkçe tercümesi: "Mahkeme 183. maddeye göre yapılacak bir tebligat ile tarafın uygun bir süre içinde yurt içinde ikamet eden veya bir işyeri bulunan tebligatın yapılabileceği bir temsilciyi bildirmesine karar verebilir. Eğer tebligatın yapılacağı temsilci bildirilmez ise, bundan sonra yapılacak tebligatlar bu temsilci bildirilinceye kadar tarafın adresine gönderilmek üzere postaya verilerek yapılabilir. (2) Belgeler postaya verildikten 2 hafta sonra tebliğ edilmiş sayılır. Mahkeme daha uzun bir süre belirleyebilir. 1. paragraf uyarınca verilecek kararda bu hukuki sonuç belirtilir. Tebligata ilişkin delil olarak dosyaya belgenin hangi anda, hangi adrese gönderildiği işlenir."

⁸⁴ Häublein, Martin, in: Münchener Kommentar, Band 1, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2014, § 184, s. 1224, Rn. 1; Wittschier, Johannes, in: Musielak/Voit, 12. Auflage, München, Franz Vahlen, 2015, s. 819, Rn. 1.

lemesinden ayrılan bir düzenleme yapılmış, mahkemece yurt dışında ikamet eden taraflara, yurt içinde (Almanya) ikamet eden veya işyeri bulunan tebligat yapılacak bir temsilci bildirmeleri konusunda talepte bulunabilecekleri düzenlenmiştir.⁸⁵ Bu talebe rağmen temsilci bildirmeyen tarafa tebligatların posta yolu ile yapılabilmesi mümkün kılınmıştır.⁸⁶ Eğer taraflarca bir temsilci bildirilmez ise bundan sonraki tebligatlar temsilci gösterilinceye kadar posta yolu ile yapılabilecektir.⁸⁷ Alman Usul Kanunu mad. 184/II uyarınca postaya verilen bir tebligat iki hafta sonra tebliğ edilmiş sayılır. Yurt dışına bir tebligat yapılamaması veya yurt dışına yapılacak bir tebligatın herhangi bir sonuç getirmeyeceği durumlarda Alman Usul Kanunu mad. 185/III uyarınca ilan tebligat yapılması mümkündür. Kendisine karşı açılan bir davada savunma yapmayan davalının bu davranışının, davacının hakkına ulaşmasını geciktirmesine izin verilmemesi gereklidir. Alman Usul Kanunu mad. 184 düzenlemesi bu anlamda usul ekonomisine hizmet etmekte, davanın mümkün olan en hızlı şekilde görülmesini sağlamak ve yargılamadaki gecikmeden doğabilecek zararların engellenmesini amaçlamaktadır.⁸⁸ Bununla birlikte posta yolu ile tebligat yapılabilmesi için taraflar arasında yargılama ilişkisinin başlamış olması (dava dilekçesinin uluslararası sözleşmelere uygun olarak tebliğ edilmiş olması)⁸⁹ gereklidir.⁹⁰ Posta yolu ile tebligat yapılması aşamasında, tebligatın uzun sürede ulaşması nedeniyle tarafın kendisini savunamaması gibi durumlarda Alman usul hukuku uyarınca davanın yenilenmesi de dahil olmak üzere⁹¹ posta yolu ile tebligat yapılmasının riski olabildiğince ortadan kaldırılmaktadır.

Daha önce de açıklandığı gibi Alman Usul Kanunu mad. 331 uyarınca, yargılamaya katılmayan davalı hakkında gıyabi karar verilebilmektedir. Alman usul

⁸⁵ Häublein, Martin, in: Münchener Kommentar, Band 1, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2014, § 184, s. 1227, Rn. 9 vd.;

⁸⁶ Stöber, Kurt, Zöller ZPO Zivilprozessordnung, 31. Auflage, Köln, Otto Schmidt, 2016, s. 740 vd; şartlar için: Baumbach, Adolf ve Lauterbach, Wolfgang, Zivilprozessordnung, 74. Auflage, München, Beck, 2016, s. 896; Tombrink, Christian, Prütting, Hanns ve Gehrlein, Markus ZPO Kommentar, 7. Auflage, München, Luchterhand, 2015, s. 697, bk. Karaaslan, Varol, Internationale Zustellungen nach der EuZVO und ihre Auswirkungen auf die Anerkennung der Entscheidungen, Aachen, Shaker Verlag, 2007; Häublein, Martin, in: Münchener Kommentar, Band 1, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2014, § 184, s. 1228, Rn. 11.

⁸⁷ Hartman, Peter, Zivilprozessordnung, Beck, München, 2016, s. 896: Düzenlemenin amacı tebligatlar nedeniyle yargılamanın gecikmesinin önlenmesidir. Bu nedenle de usul ekonomisine ilişkindir.

⁸⁸ Krüger, Wolfgang/Rauscher, Thomas, Münchner Kommentar zur ZPO, 4. Auflage, München, 2013, s. 1224; Alman Federal Mahkemesi Kararı, NJW 1999, s. 1187, 1189.

⁸⁹ Davalı taraf artık kendisine karşı bir dava açılmış olduğunu bilmektedir. Bu durumda kendisini savunmaması davalının sorumluluğundadır.

⁹⁰ Krüger, Wolfgang/Rauscher, Thomas, Münchner Kommentar zur ZPO, 4. Auflage, München, 2013, s. 1224.

⁹¹ Alman Federal Mahkemesi Kararı, Neue Juristische Wochenschrift (NJW) 2000, s. 3284, 3285.

hukukunun yargılama ve ispata ilişkin düzenlemelerinin, tebligat aşamasında da kendisini göstermesi söz konusudur. Usulüne uygun olarak (uluslararası anlaşmalara uygun şekilde) kendisine dava dilekçesi gönderilen ve hakkında dava açıldığı, hangi sürelerde ne şekilde savunma yapabileceği konusunda aydınlatılan davalının, mahkemede kendisini savunmaması durumunda, mahkemece davacı için süre ve ekonomik açıdan yük getirecek bir tebligat işlemi yerine daha basit ve ucuz olan posta yoluyla tebligat ile yetinilmesi söz konusudur. Alman Usul Kanunu mad. 184/I uyarınca davalının kendisini savunmadığı ve mahkemenin talep etmesine rağmen tebligat yapılacak bir temsilci bildirmedeği durumlarda mahkeme tarafından tebligatların posta yolu ile yapılmasına karar verilebilmesi, savunma hakkının kısıtlanması anlamına gelmemektedir. Taraflar arasında dava ilişkisi doğduktan sonra tebligatın (dava dilekçesinin ve tensip zaptının tebliği) posta yolu ile yapılmasına izin verilip usul ekonomisi gözetilerek davacı için haksız sonuçları olan bir durum engellenmeye çalışılmaktadır.

Burada tekrar dikkat edilmesi gereken, Almanya'nın da Lahey Sözleşmesi 10. maddesine (posta ile tebligat) çekince koymuş olmasıdır.⁹² Dolayısı ile Alman usul hukuku, Lahey Sözleşmesi mad. 10 ile düzenlenen posta yolu ile tebligat yapılması ile, taraflar arasında dava ilişkisi doğduktan sonra (dava dilekçesi ve tensip zaptı tebliğ edildikten sonra) davalının kendisini savunmaması ve tebliğ için bir temsilci göstermemesi durumunda Alman Usul Kanunu mad. 184 düzenlemesi nedeniyle posta yolu ile tebligat yapılması arasında fark görmektedir. Daha açık bir ifade ile Alman usul hukuku dava dilekçesi ve tensip zaptının davalıya posta yolu ile tebliğ edilmesini kabul etmemekte (Lahey Sözleşmesi mad. 10'a çekince koyarak) ve bunların mutlaka Lahey Sözleşmesi uyarınca merkezi makam aracılığı ile yapılmasını zorunlu tutmaktadır. Alman usul hukukunun kabul ettiği posta yolu ile yapılan tebligat ise, davalının kendisini savunmaması ve tebliğe elverişli bir temsilci göstermemesi durumunda davacının adil olmayan bir yük altına sokulmasını engellemek amacıyla kabul edilmektedir. Bu açıdan söz konusu Alman Usul Kanunu mad. 184 Alman Federal Mahkemesi tarafından savunma hakkı açısından Anayasa'ya uygun bulunmuştur.

3. Posta Yolu ile Yapılan Uluslararası Tebligatların Anayasaya Uygunluğu

Hakkında açılan davadan usulüne uygun olarak haberdar edilen, kendisini ne şekilde savunabileceği ve aksine davranışın sonuçları hakkında bilgilendirilen ve Almanya'da tebligat yapılabilecek bir temsilciyi bildirmesi istenen yurt dışında yaşayan bir davalının yargılamaya katılmaması ve bir temsilci bildirmemesi durumunda hakkında Alman Usul Kanunu m. 331 uyarınca giyabi karar verilmesi

⁹² Çekince koyan diğer ülkeler için bk.: Baumbach, Adolf ve Lauterbach, Wolfgang, Zivilprozessordnung, 74. Auflage, München, Beck, 2016, s. 890.

ve bu kararın Alman Usul Kanunu mad. 184 uyarınca posta ile gönderilmesi söz konusudur. Bu kararlar, süresi içinde temyiz edilmemesi durumunda kesinleşmektedir ve yabancı ülkede yaşayan davalıya karşı o ülkenin kanunları uyarınca kesin hüküm veya kesin delil olabilmeleri için, tenfiz edilmeleri veya tanınmaları gerekmektedir.

Alman Usul Kanunu mad. 184 düzenlemesi uyarınca posta yolu ile yapılan tebligatın, Lahey Sözleşmesi 10. maddesine (posta yolu ile tebligat) çekince konulması nedeniyle savunma hakkını⁹³ kısıtladığı ve kararın, tebliğ edilmediği gerekçesiyle kesinleşmediği kabul edilerek tenfiz istemleri Türk mahkemelerince reddedilmektedir. Örnek bir yargılamada Türk mahkemesi, Alman mahkemesince, davalısı Türkiye'de olan bir davada verilen kararın tenfiz istemini, "Gıyapta Karar" verilmiş olması, posta yolu ile tebligat yapılması, HUMK mad. 59 emredici düzenlemesine⁹⁴ aykırı olması nedenleri ile reddetmiş⁹⁵, karar temyiz edilmiştir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi yaptığı incelemede kamu düzenine ilişkin olarak Alman Usul Kanunu mad. 331 uyarınca gıyabi karar verilmesinin kamu düzenine aykırılık oluşturmadığı gerekçesiyle kararı bozmuş⁹⁶, karar düzeltme istemine ilişkin verdiği kararda, Alman mahkemesi tarafından verilen kararın kesinleşip kesinleşmediğinin tespit edilebilmesi için kararın davalıya ne şekilde tebliğ edildiğinin araştırılması gerektiğini belirtmiştir.⁹⁷ Yerel mahkeme bozma kararına uymuş, Alman mahkemesi tarafından kararın "Lahey Sözleşmesine" uygun olarak gönderildiğini gösterir bir belgenin sunulmadığı ve bu nedenle kararın

⁹³ Adil yargılamanın gereği ve savunma hakkının bir parçası olan hukuki dinlenilme hakkı için bk. Pekcanitez, Hakan, Medeni Usul Hukukunda Hukuki Dinlenilme Hakkı, Prof. Dr. Seyfullah Edis'e Armağan, İzmir 2000, s. 770; Özekes, Muhammet, Medeni Usul Hukukunda Hukuki Dinlenilme Hakkı, İstanbul, Yetkin 2003.

⁹⁴ Mahkemenin bir diğer ret gerekçesi, HUMK mad. 59 uyarınca aleyhlerinde dava açılan kişilerin kendilerini tek başına temsil edebilecekleri gibi bir avukat ile de temsil edebileceğine dair düzenlemeye aykırı davranılarak kamu düzeninin ihlal edilmiş olmasıdır. Mahkeme Alman usul hukuku uyarınca avukat ile temsil zorunluluğunu bu şekilde tartışmaya açmak istese de, bu Alman mahkemelerince verilen kararların tanınması ve tenfiz edilmesinin mümkün olmamasını beraberinde getirecektir. Bu tür bir yorumun kamu düzenine aykırılık için yeterli olmayacağı daha önce de belirtildiği gibi gıyabi karara ilişkin verilen kararlarında Yargıtay tarafından ayrıntıları ile açıklanmıştır. Bu nedenle Yargıtay birçok kararında ilk derece mahkemesinin bu yöndeki değerlendirmesini kabul edilebilir bulmamıştır.

⁹⁵ Konya 3. Asliye Hukuk Mahkemesi, E. 2009/322, K. 2009/545, T. 22.12.2009; <http://acun.us/wp-content/uploads/2016/02/Konya-3-Asliye-2009-545.pdf> (05.06.2016)

⁹⁶ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2010/4155, K. 2012/3586, T. 09.03.2012; <http://acun.us/wp-content/uploads/2016/02/Yargitay-11-2012-3586.pdf> (05.06.2016)

⁹⁷ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2012/9538, 2012/11833, T. 04.07.2012; <http://acun.us/wp-content/uploads/2016/02/Yargitay-11-2012-11833.pdf> (05.06.2016)

kesinleşmediği gerekçesi ile tenfiz talebini reddetmiş,⁹⁸ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi temyiz incelemesinde ret kararını onamış ve karar düzeltme istemini reddetmiştir.⁹⁹

Anayasa Mahkemesi bu karara karşı yapılan başvuruyu, Lahey Sözleşmesine aykırı olarak yapılan tebligatların yok hükmünde olduğu, bu nedenle Alman mahkemesinin kararının 5718 sayılı MÖHUK mad. 54 c uyarınca kamu düzenine aykırı ve mad. 54 ç uyarınca savunma hakkını kısıtlar nitelikte olduğu gerekçesiyle reddetmiştir.¹⁰⁰ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi benzer davalarda ilk derece mahkemelerince verilen ret kararlarını onayarak yerleşik içtihat oluşturmuştur.¹⁰¹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, Alman mahkemesince yapılan tebligatın Lahey Sözleşmesine aykırı olması nedeniyle geçerli olmadığını, bu nedenle de kararın davalıya tebliğ edilmemiş sayılacağından kesinleşmeyeceğini belirterek tenfiz talebinin reddi kararlarını onamaktadır. Tenfiz talebinin reddi kararı usule ilişkin olup, kararın usulüne uygun tebliğ edilerek kesinleşmesi durumunda tenfiz edilmesi konusunda bir engel bulunmamaktadır. Hatta Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, bir tenfiz davası sürerken dahi kararın kesinleşmesinin mümkün olduğunu belirterek, tenfiz talebine ilişkin dava sürerken Alman mahkemesince tekrar ve usulüne uygun (Lahey Sözleşmesi uyarınca Türk merkezi makamı aracılığı ile) tebliğ edilip kesinleşen bir kararın tenfiz edilmesini kabul etmiştir.¹⁰²

Bu nedenle Türk ve Alman usul hukuku arasında yaşanan kanunlar çatışması nedeniyle Alman usul hukuku uyarınca kesinleşmiş, ancak Türk usul hukuku uyarınca kesinleşmemiş (gri) kararlar ortaya çıkmaktadır. Davacı, yetkili olan Alman mahkemesinde açtığı bir davada verilen ve kesinleşen bir kararı Türk mahkemelerinde tenfiz ettiremediği için hakkına kavuşmamaktadır.

4. Posta Yolu ile Yapılan Uluslararası Tebligatların Federal Alman Anayasasına Uygunluğu

Alacağına kavuşmak için Almanya'da tekrar dava açması durumunda kesinleşmiş bir hüküm olması nedeniyle kesin hüküm itirazı ile, Türkiye'de dava açması

⁹⁸ Konya 3. Asliye Hukuk Mahkemesi, E. 2012/446, K. 2013/185; <http://acun.us/wp-content/uploads/2016/02/Konya-3-Asliye-2013-185.pdf> (05.06.2016)

⁹⁹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2013/11236, K. 2013/18156, T. 11.10.2013; <http://acun.us/wp-content/uploads/2016/02/Yargitay-11-2013-18156.pdf> (05.06.2016)

¹⁰⁰ Anayasa Mahkemesi, T. 27.01.2015, Başvuru No: 2014/12106, <http://acun.us/wp-content/uploads/2016/03/Anayasa-Mahkemesi-2014-12106.pdf>

¹⁰¹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2011/7027, K. 2012/10066, T. 08.06.2012, <http://acun.us/wp-content/uploads/2016/02/Yargitay-11-2012-10066.pdf>; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2013/13084, K. 2013/23626, T. 30.12.2013; <http://acun.us/wp-content/uploads/2016/02/Yargitay-11-2013-23626.pdf> (05.06.2016); vd.

¹⁰² Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2012/4597, K. 2012/6055, T. 13.04.2012; <http://acun.us/wp-content/uploads/2016/02/Yargitay-11-2012-6055.pdf> (05.06.2016)

durumunda ise derdestlik itirazı ile karşılaşacak davacının, alacağına kavuşabilmesi için tek yol Alman mahkemesince verilmiş olan kararın tekrar ve Lahey Sözleşmesi-ne uygun olarak tebliğ edilmesinin ve kesinleşmesinin sağlamasıdır.

Ancak davacının Alman usul hukuku uyarınca kesinleşmiş bir kararın dava-lyaya tekrar tebliğ edilmesini Alman mahkemesinden talep etmesinin mümkün olup olmadığı ve bu durumda yargılamanın ne şekilde devam edeceği, temyiz mahkemesi-nin davalının temyiz talebini kesinleşmiş bir karar bulunduğu gerekçesiyle reddetmesi durumunda kesinleşme tarihinin hangi tarih olacağı belirsizdir. Alman usul hukuku-na göre kesinleşmiş bir kararın Türk mahkemelerince kesinleşmemiş sayılması, çözü-lmesi gereken birçok sorunu da beraberinde getirmektedir.

Uygulamada Türk mahkemelerince kararın usulüne uygun tebliğ edilmediği ve bu nedenle kesinleşmediği gerekçesiyle tenfiz talepleri reddedilen birçok da-vacı, Alman mahkemelerine başvurarak kararın Lahey Sözleşmesine uygun olarak tebliğ edilmesini talep etmişlerdir. Uyuşmazlık sırasıyla Eyalet Mahkemesi (LG-Landgericht), Yüksek Eyalet Mahkemesi (OLG-Oberlandesgericht) ve sonunda Alman Federal Mahkemesinin (BGH-Bundesgerichtshof) önüne gelmiştir. Alman Federal Mahkemesi uyuşmazlıkta¹⁰³ yeniden tebligat yapılması istemine ilişkin olarak, yeni bir tebligat yapılacaksa bile davalının posta yolu ile yapılan tebligat nedeniyle bir hakkının zedelenmesi durumunda her zaman için yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunabileceğini belirterek davalıya yeniden savunma yapması için bir süre verilemeyeceğine karar vermiştir.¹⁰⁴ Alman Federal Mahkemesi ayrıca yargılamada, tebligatın yapılacağı bir temsilci göstermemiş olan davalının, tebligat ile ilgili bir problem olması durumunda dahi buna kendi davranışı ile sebep olduğunu belirtmiş ve yeniden yargılamanın davada söz konusu olamayacağını açıklamıştır. Davalıya dava dilekçesi tebliğ edilmiş, tensip zaptı ile kendisini ne şekilde savunabileceği bildirilmiş, tebligatın yapılabileceği bir temsilci göstermesi istenmiş ve aksi durumda sonuçların ne olacağı Alman Usul Kanunu mad. 184/ II c. 3 uyarınca açıklanmıştır. Buna rağmen kendini savunmayan davalının savunma hakkının korunmasının da söz konusu olmayacağını açıklamıştır.¹⁰⁵ Hakimin, davacının haklarının da etkin olarak koruna-bilmesi amacıyla davayı hızlı ve masrafsız olarak sonuçlandırmakla yükümlü olduğu-

¹⁰³ Yerel mahkemece dava dilekçesinin ve tensip zaptının tebliğ edildiği, kendisini savunması ve tebligat yapılacak bir temsilci bildirmesi için davalıya üç hafta süre verilmesine rağmen savunma yapılmaması üzerine gıyabi karar verilen ve kararın posta yolu ile tebliğ edilerek kesinleştiği bir davada, davacı tarafından tekrar Lahey Sözleşmesine uygun tebligat yapılması talep edilmiş, davalı karara itiraz etmiştir. Yüksek Eyalet Mahkemesi (OLG-Oberlandesgericht) davalının temyiz talebini reddetmiş, davalının itirazı üzerine dava, Alman Federal Mahkemesinin önüne gelmiştir.

¹⁰⁴ BGH, E. VI ZR 239/11, T. 03.07.2012, s. 2, (8).

¹⁰⁵ BGH, E. VI ZR 239/11, T. 03.07.2012, s. 2, (14).

nu belirtmiştir.¹⁰⁶ Yurt dışında yaşayan davalı, kendisini savunmaması ve tebligat için bir temsilci göstermemesi durumunda doğacak sonuçlar konusunda bilgilendirildiği için, her istediği an bu duruma müdahale etmek ve engel olma hakkına ve imkanına sahiptir.¹⁰⁷ Bu nedenle yurt dışında yaşayan bir davalıya Alman Usul Kanunu mad. 184/I c. 2 uyarınca tebligat yapılması, Alman Anayasası mad. 103/I uyarınca savunma hakkının kısıtlanması anlamına gelmeyeceği gibi yine Alman Anayasası mad. 2/I uyarınca adil yargılanma hakkını da ihlal etmemektedir.¹⁰⁸

Alman Federal Mahkemesi ayrıca konuyu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) mad. 6 düzenlemesi açısından da değerlendirmiş, yurt dışında yaşayan bir davalının, yurt içinde yaşayan bir davalıdan farklı bir koruma ihtiyacı olmadığına dikkat çekmiş, yurt dışındaki bir davalıya yurt içinde bulunan bir davalıdan farklı davranılmasının da söz konusu olmadığını belirtmiştir.¹⁰⁹ Avrupa İnsan Hakları Komisyonu tarafından yurt dışında yaşayan yabancıların kendilerine tebliğ edilen evraklarla ilgili olarak bilgilencmeleri ve gerektiğinde adım atmaları açıkça ifade edildiği için, yurt dışında bulunan davalının savunma hakkını, kendisine verilen imkanlar çerçevesinde üstüne düşen görevi yaparak koruması gereklidir. Kaldı ki adil yargılanma hakkına ilişkin düzenlemeler, sözleşme tarafı devletlerin iç hukukunda düzenleneceği için, devletlerinin bu düzenlemeler konusunda bir karar serbestisi bulunmaktadır.

Alman Federal Mahkemesi açısından Alman Usul Kanunu mad. 184/I uyarınca tebligatın posta yolu ile yapılması da Lahey Sözleşmesine aykırı değildir. Posta yolu ile yapılan tebligat yurt dışı tebligatı olmayıp, daha önceki içtihatlarda kabul edildiği gibi¹¹⁰ yurt içi tebligatın diğer bir formudur.¹¹¹ Lahey Sözleşmesi yurt dışına yapılacak tebligatları düzenlemekte, ancak iç hukuka ilişkin tebligatların ne şekilde yapılacağına dair bir düzenlemeye yer vermemektedir.¹¹² Bu nedenle Alman Usul Kanunu mad. 184 düzenlemesinin sırf bu nedenle dahi yurt dışı tebligatlarını düzenleyen Lahey Sözleşmesine aykırı olması mümkün değildir.¹¹³

¹⁰⁶ Alman Usul Kanunu mad. 139 ile düzenlenen "Prozessförderungspflicht" uyarınca hakim HMK mad. 30'da olduğu gibi yargılamayı makul sürede ve az giderle sonuçlandırmak zorundadır.

¹⁰⁷ BGH, E. VI ZR 239/11, T. 03.07.2012, s. 2, (17).

¹⁰⁸ BGH, E. VI ZR 239/11, T. 03.07.2012, s. 2, (16).

¹⁰⁹ BGH, E. VI ZR 239/11, T. 03.07.2012, s. 2, (18).

¹¹⁰ BGH, E. VI ZR 243/97, T. 10.11.1998, s. 511; BGH, E. VIII/ ZR 190/10, T. 02.02.2011; OLG Stuttgart, E. 5 U 166/10, T. 26.09.2011.

¹¹¹ Almancası: Fingierte Form der Zustellung im Inland.

¹¹² BGH, E. VI ZR 239/11, T. 03.07.2012, s. 4, (19).

¹¹³ BGH, E. VI ZR 239/11, T. 03.07.2012, s. 3, (19).

Alman Federal Mahkemesine göre yapılan tebligat bu nedenlerle geçerli olup, kesinleşme şerhinin tekrar bir tebligat yapılması nedeniyle kesinleşme tarihini ortadan kaldırması mümkün değildir. Bununla birlikte yeni yapılan tebligat, süreleri yeniden başlatacaktır. Ancak daha önceki tebligatı almadığına ilişkin hiçbir başvuruda bulunmayan davalının, kendisine tebligat yapıldıktan sonra, tebligatı almadığına ilişkin beyanına da güven duyulması söz konusu değildir.¹¹⁴ Kendisine tanınan süre içinde Alman Usul Kanunu mad. 236/II uyarınca yeniden yargılanmaya ilişkin gereksinimini açıklamayan davalıya Alman Usul Kanunu mad. 233 uyarınca yeniden yargılama hakkı tanınması da gerekmemektedir.¹¹⁵

Görülebileceği gibi Alman Federal Mahkemesi, bir hukuk yargılamasında dava dilekçesi tebliğ edildikten sonra kendini savunmayan yurt dışında bulunan davalıya posta yolu ile yapılacak bir tebligatı Alman Anayasasına, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine ve Lahey Sözleşmesine aykırı görmemiştir. Alman Federal Mahkemesi, posta yolu ile tebligat yapılması durumunda her zaman için yeniden yargılama koruması altında bulunan davalının, usulüne uygun olarak açıklama yapmaması durumunda yeniden yargılanma hakkından yararlanamayacağına ve bu durumda kararın kesinleşme tarihinin, kararın ilk kez kesinleştiği tarih olduğuna karar vermiştir.

5. Alman ve Türk Kanunları Arasındaki Çatışmanın Usul Hukuku İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi

Türk mahkemeleri, posta yolu ile yapılan tebligatı Türk Anayasası, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Lahey Sözleşmesine aykırı bulurken, Alman mahkemeleri posta yolu ile tebligatı Alman Anayasası, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Lahey Sözleşmesine uygun bulmaktadır. Türk ve Alman hukuku arasında uluslararası tebligat, savunma hakkı ve kamu düzeni açısından çatışma yaşanmaktadır. Alman ve Türk kanunları arasında yaşanan bu çatışma davacı açısından bir hak kaybına sebep olmaktadır.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi tebligatın Lahey Sözleşmesine aykırı olarak yapıldığı gerekçesiyle davalının savunma hakkının kısıtlandığı yönünde görüşünü açıklarken, Almanya'nın da Türkiye gibi Lahey Sözleşmesinin 10. maddesine çekince koyduğunu gözden kaçırmakta, davalıya dava dilekçesinin ve tensip zaptının tebliğ edilerek davalıya savunma yapmasının istendiğini ve aksi davranışın sonuçları konusunda bilgilendirildiğini dikkate almamaktadır. Davacının davalının yargılamaya usulüne

¹¹⁴ BGH, E. VI ZR 239/11, T. 03.07.2012, s. 6, (36).

¹¹⁵ BGH, E. VI ZR 239/11, T. 03.07.2012, s. 6, (37); aynı yöndeki karar için bk. BGH, XII YB 334/10, T. 08.12.2010.

uygun davet edilmiş olmasına rağmen kendini savunmadığını ispat etmesi¹¹⁶ dahi Lahey Sözleşmesinde çekince konulmuş olduğu gerekçesiyle dikkate alınmamaktadır.

Oysaki, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Alman mahkemelerince verilen gıyabi kararların tenfizine ilişkin verdiği kararların gerekçesinde; yabancı mahkemenin uyguladığı usulün Türk usul hukukundan farklı olmasının, Türk kamu düzenine aykırılık için tek başına yeterli sebep olamayacağını açıklayarak Türk Hukuku ile benzer ilkelerin egemen olduğu bir hukuk düzeninde (Alman Hukuku) kendisine tanınan savunma haklarını kullanmayıp tenfizi istenen kararın verilmesine ve kesinleşmesine sebep olan davalının savunma hakkının kısıtlanmadığını açıkça belirtmiştir.¹¹⁷

Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin, Alman usul hukukunun tebligata yönelik düzenlemelerinin Türk usul hukukundan farklı olması nedeniyle kamu düzenine aykırı olduğuna kanaat getirmesi söz konusudur. Kendisine karşı açılan bir davada savunma yapılmayarak yokluğunda yapılan yargılamada (gıyabi) karar verilmesine sebep olan davalının savunma hakkının kısıtlanmasının söz konusu olmadığına kanaat getirilirken, hakkında açılmış olan bir davadan haberdar olmasına rağmen savunma yapmayan ve mahkemenin bundan sonraki yapılacak tebligatlar için Almanya'da ikamet eden veya çalışan bir temsilci gösterilmesine ilişkin ara kararını yerine getirmeyen davalıya kararın posta yolu ile gönderilmesi durumunda davalının, savunma hakkının kısıtlandığının kabul edilmesi çelişkilidir. Lahey Sözleşmesinin posta yolu ile tebligat yapılmasına ilişkin 10. maddesi sadece Türkiye değil, Almanya tarafından da çekince konulmuş bir maddedir. Posta yolu ile tebligat yapılmasına ilişkin yasağın, taraflar arasında dava ilişkisi oluşuncaya kadar geçerli olduğu, bu aşamadan sonra ise yargılama yürüten mahkemenin, bağlı olduğu usul hukuku uyarınca yargılama yapmasına ve Alman Usul Kanunu mad. 184 uyarınca posta yolu ile tebligat yapmasına engel olmadığı düşünülmektedir. Dava dilekçesi kendisine tebliğ edilmiş ve savunma imkanları kendisine bildirilmiş ve aksi yönde bir davranışın sonuçları hakkında bilgilendirilmiş olan davalının, kendisini savunmaması ve tebligat yapılacak bir temsilci göstermemesi durumunda posta yolu ile yapılan tebligat nedeniyle savunma hakkının kısıtlandığının kabul edilmesi zorlama bir yorumdur.

Türk usul hukukunda amaçlanan etkin, hızlı ve ucuz bir yargılamanın gerçekleşmesinin önündeki en önemli engellerin başında, uluslararası tebligata ilişkin sorunlar gelmektedir. Kanunkoyucu her ne kadar 2011 yılında yürürlüğe giren 6100 sayılı Kanun ile davaların etkin, hızlı ve ucuz şekilde görülmesini amaçlanmışsa da

¹¹⁶ Sargın, Fügen, A Critical Analysis of the Requirements of Recognition and Enforcement of Foreign Judgments under Turkish Law, IPRax, 2008, s. 362.

¹¹⁷ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2009/14580, K. 2011/16701, T. 09.12.2011.

davalının kendisini savunmadığı durumlar için eski kanun düzenlemelerine bağlı kalınması ve uluslararası tebligata ilişkin basitleştirici düzenlemelerin yapılmaması özellikle tarafların yurt dışında olduğu davalarda bu amaca ulaşılmasına engel olmaktadır.

Davalının yurt dışında olması durumunda, HMK m. 129/I uyarınca cevap dilekçesinde, işlemlere esas olmak üzere yurt içinde bir adres göstermesi gereklidir. Adresin gösterilmemesi durumunda davalıya HMK m. 130 uyarınca eksikliğin giderilmesi için bir haftalık süre verilecek ve yine eksikliğin giderilmemesi durumunda cevap dilekçesi verilmemiş sayılacaktır. Ancak HMK m. 129 ve 130 düzenlemeleri ile yargılamayı etkinleştirmek ve hızlandırmak amaçlanmışsa da, cevap dilekçesindeki eksikliğin giderilmesi için bile yurt dışına fazladan bir tebligatın yapılması gerekmektedir. Türk hukukunda cevap dilekçesi vermeyen davalının, davacının iddialarını reddettiği varsayılacağından, Alman usul hukukunda cevap dilekçesi vermeyen davalı için ispat açısından oluşan riskler, Türk usul hukukunda söz konusu olmayacaktır.

Türk mahkemelerinde görülen bir davada dava ve cevap dilekçelerinin, duruşma tutanaklarının ve nihai kararlar dışında, bilirkişi raporlarının¹¹⁸, keşif tutanaklarının, hakimin reddi dilekçesinin¹¹⁹, feri müdahale dilekçesinin¹²⁰, tespit edilecek ön sorunların¹²¹, hükmün düzeltilmesinin¹²², ıslah talebinin¹²³, sözlü yargılamaya geçilmesinin¹²⁴, delillerin inceleneceği duruşmanın¹²⁵ vs. taraflara tebliğ edilmesi gereklidir. Uygulamada, uluslararası bir tebligatın yapılmasının en az üç ay sürdüğü kabul edilerek ilgili Yönetmelik¹²⁶ mad. 41 ile belirli bir gün içeren tebligat evrakının, tebliği çıkaran merci tarafından belirlenen günden en az üç ay önce ilgili bakanlığa gönderilmesi gerekli tutulmuştur. Bu da bir tarafın yurt dışında olması durumunda duruşmaların en az üç aylık sürelerle yapılmasını beraberinde getirmektedir. Ayrıca tebligat, yapılmasının uzun sürmesi dışında, yargılamada birçok memurun¹²⁷ aktif

¹¹⁸ Türk mahkemelerince hemen hemen her yargılamada gerekli olsun olmasın bilirkişiden görüş alınmasına karar verilmekte, dava dosyası hukukçu bilirkişilere inceletilmek suretiyle karar verilmektedir.

¹¹⁹ HMK mad. 38/V.

¹²⁰ HMK mad. 67/II.

¹²¹ HMK mad. 164/I.

¹²² HMK mad. 306/I.

¹²³ HMK mad. 177/II.

¹²⁴ HMK mad. 186/I.

¹²⁵ HMK mad. 197/III.

¹²⁶ Tebligat Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik, S. 28184, RG T. 25.01.2012.

¹²⁷ Mahkeme kaleminin, merkezi makamın (Adalet Bakanlığı Hukuk ve Dış İlişkiler Müdürlüğü), Konsolosluk veya yabancı mahkemenin memurları.

rol almasını da gerektiren karmaşık bir usuldür. Bu nedenle uluslararası tebligat neredeyse her seferinde usul hataları¹²⁸ nedeniyle geri dönmekte ve tebligatın tekrar yapılması gerekmektedir. Özellikle yabancı ülke vatandaşlarına yapılacak tebligatlar bu anlamda sıkıntılıdır.¹²⁹ Uluslararası tebligat nedeniyle bazı yargılamalar yıllarca sürüncemede kalmakta¹³⁰ ve hatta duruşma dahi yapılamamaktadır.¹³¹ Sadece normal davalarda değil, kanunkoyucunun yargılamasının hızlı yapılması amacıyla kurallar getirdiği basit yargılama usulünde¹³² de bir fark olmamakta, hızlı karar verilmesine ilişkin tüm düzenlemeler tebligat nedeniyle anlamsız kalmaktadır.

Ayrıca uluslararası tebligatlar usul ekonomisi açısından da problemlidir. Örneğin posta giderleri dışında 2016 yılında Amerika Birleşik Devletleri'ne yapılacak bir tebligat için 95,- Dolar, Avusturalya'ya yapılacak bir tebligat için tebligat yapılacak adrese göre 64 ila 200,- Avustralya Doları, Belçika'ya yapılacak bir tebligat için 120,- Euro, Fransa'ya yapılacak tebligat için 50,- Euro, Kanada'ya yapılacak bir tebligat için 100,- Kanada Doları, Singapur'a yapılacak bir tebligat için 50,- Singapur Doları, Yunanistan'a yapılacak bir tebligat için 50,- Euro yabancı merkezi kuruma ödenmek üzere dava dosyasına yatırılmalıdır.¹³³ Bu nedenle yurt dışında yaşayan bir davalıya dava açan bir davacının sırf tebligatlar için binlerce TL harcaması gerekmektedir.¹³⁴

¹²⁸ Mahkeme kalemlerince doldurulacak formların yanlış doldurulması, çevirilerin eklenmemesi, yabancı devletlerin kabul etmediği konularda tebligatlarda yaptırımlara yer verilmesi (örneğin icra emirlerindeki cezai yaptırımlar) durumunda sorunlar çıkabilmekte, bir evrakın defalarca tebliğ edilmesine çalışılmaktadır.

¹²⁹ Türk vatandaşlarına yapılacak tebligat Konsolosluk aracılığı ile yapıldığı için genellikle bir hata olmamakta, buna rağmen yapılacak tebligatın mahkeme tarafından önce Adalet Bakanlığına, oradan da yetkili Konsolosluga gönderilmesi ve tebliğ evraklarının dosyasına aynı yoldan geri dönmesi nedeniyle en az üç ay sürmektedir.

¹³⁰ Temyiz ve karar düzeltme aşamaları davanın bir o kadar daha sürüncemede kalmasına sebep olmaktadır.

¹³¹ Günay, Esra, Türkiye'den Yabancı Ülkeye Yapılacak Tebligat ve Esasları, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Ekim 2012, S. 278, s. 11,

¹³² HMK mad. 316 ile 322 maddeleri arasında düzenlenen basit yargılama usulünde, davalı HMK mad. 317/II uyarınca iki hafta içinde cevap dilekçesi verilebilecek olup, HMK mad. 318/III uyarınca tarafların replik ve düplik dilekçesi vermesi mümkün değildir. Dava ve cevap dilekçesine HMK mad. 318 uyarınca tüm deliller eklenmeli veya getirilmesi istenen deliller açıklanmalıdır. Yargılama, HMK mad. 320 uyarınca biri ön inceleme olmak üzere en fazla üç duruşmada tamamlanacak (gerekli olması durumunda ancak mahkemece gerekçesi açıklanmak suretiyle uzatılabilir veya fazla duruşma yapılabılır) ve duruşmalar arasında bir aydan fazla süre olmayacaktır.

¹³³ Yurt Dışı Tebligat ve İstinabe Taleplerinde Uyulması Gereken Usul ve Esaslara Dair Tebliğ, RG S. 29574, RG T. 28.12.2015.

¹³⁴ İstinabe vs. için bu masraflar katlanmaktadır. Bkz: Yurt Dışı Tebligat ve İstinabe Taleplerinde Uyulması Gereken Usul ve Esaslara Dair Tebliğ, RG S. 29574, RG T. 28.12.2015.

Davacının bu şekilde bir ekonomik yük altına sokulması, adil yargılanma hakkının ihlaline varabilecek kadar ciddi bir sorundur.

Almanya mahkemelerinde açılan ve davalısı Türkiye’de bulunan bir davada, dava dilekçesi davalıya uluslararası sözleşmeler uyarınca (Lahey ve 1929 Tarihli Sözleşme) tebliğ edilmekte ve davalıya kendisini ne şekilde, hangi süreler içinde savunabileceği, davada savunma yapılmaması durumunda bunun sonuçları (örneğin Gıyabi Karar) ile tebligat usulü¹³⁵ açıklanmaktadır. Dava dilekçesi ve tensip zaptını tebliğ alan davalı eğer kendisini sonuçlarını da göze alarak savunmaz ve temsilci bildirmez ise, bundan sonraki yargılama usulünü kabul etmiş varsayılacaktır. Bu, yargılamanın etkin, hızlı ve ucuz olarak yürütülebilmesi için bir gerekliliktir. Aksi uygulama, Türk usul hukukunda günümüzde yaşanan sorunlara yol açmaktadır ve taraflar açısından davacıya ağır bir yük getirmesi nedeniyle adil de değildir.

V. Sonuç

Alman mahkemelerince davalısı Türkiye’de olan davalara ilişkin olarak Alman Usul Kanunu mad. 330 uyarınca verilen gıyabi kararlar, tenfiz edilmeleri aşamasında Türk mahkemelerinin denetiminden geçmektedir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi ayrıntılı ve modern usul hukuku uyarınca doğru şekilde gerekçelendirdiği kararlarında, Alman Usul Kanunu mad. 331 vd. düzenlemeleri uyarınca verilen gıyabi kararların davalının savunma hakkının kısıtlanması anlamına gelmediğine ve Türk kamu düzenine aykırı olmadığını karar vermiştir.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Alman Usul Kanunu mad. 184 uyarınca gıyabi kararın posta yolu ile tebliğ edilmesinin Lahey Sözleşmesine aykırı olduğuna, posta yolu ile tebligat yapılmasının davalının savunma hakkının kısıtlanması anlamına geleceğine ve posta yolu ile tebligat yapılması durumunda kararın kesinleşmesinden söz edilemeyeceğine karar vermiştir. Anayasa Mahkemesince Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin görüşü kabul görmüştür.

Ancak Türkiye’de tekrar dava açtığına derdestlik itirazı¹³⁶ ile karşılaşacak olan davacının alacağına kavuşması için tek yol, Alman mahkemesinin kararının tekrar ve Lahey Sözleşmesine uygun olarak tebliğ edilmesini ve kesinleşmesini sağlamaktır. Alman Federal Mahkemesi, önüne gelen bu tür bir davada posta yolu ile tebligatı düzenleyen Alman Usul Kanunu mad. 184 düzenlemesini Alman Anayasası, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Lahey Sözleşmesi açısından incelemiştir.

¹³⁵ Daha önce de belirttiği gibi davalıdan, tensip zaptında, Almanya’da ikamet eden veya çalışan, tebliğin yapılacağı bir temsilci göstermesinin istenmesi ve aksi durumda tebligatın posta yolu ile yapılacağına ihtar edilmesi.

¹³⁶ Karar kesinleşmediği için halen derdest bir davanın sürmesi söz konusu olacaktır.

Alman Federal Mahkemesi, kendisine dava dilekçesi ile tensip zaptı tebliğ edilerek davadan haberdar edilen ve Almanya’da tebligat yapılacak bir temsilci göstermesi ve aksi durumun sonuçları hakkında bilgilendirilen davalının, buna rağmen kendisini savunmaması ve temsilci göstermemesi üzerine tebligatların posta yolu ile yapılmasını, davalının savunma hakkının kısıtlanması anlamına gelmeyeceği gerekçesiyle Alman Anayasasına, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine aykırı bulmuştur. Alman Federal Mahkemesi kararında, taraflar arasında dava ilişkisi doğduktan sonra Alman Usul Kanununun uygulanacağını, Alman usul hukuku uyarınca tebligat, yurt dışına gönderilse dahi bunun yurt içine yapılan bir tebligat gibi kabul edileceğini, bu nedenle Lahey Sözleşmesine aykırı davranılmasının söz konusu olmadığını belirtmiştir.

Görüleceği gibi usul kanunlarında benzer ilkeleri kabul eden Türkiye ve Almanya arasında, Alman Usul Kanunu mad. 184 düzenlemesi uyarınca uluslararası tebligatın posta yolu ile yapılması konusunda davalının savunma hakkı ve kamu düzeni açısından çatışma söz konusudur. Günümüzde Alman mahkemeleri önünde, Türkiye’de bulunan bir davalıya karşı dava açan bir davacı, anılan çatışma nedeniyle hakkına kavuşamamaktadır. Bu çatışmanın giderilebilmesi, her iki ülkenin usul hukuku düzenlemelerinin, kabul edilen ilkeler ile korunması gerekli görülen haklar açısından değerlendirilmesine ve buna göre mahkemelerce bir görüş değişikliği yapılmasına veya orta yol bulunmasına bağlıdır. Ancak Alman Federal Mahkemesinin kararı, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin Anayasa Mahkemesince kabul gören görüşü gibi yerleşik içtihat halini aldığından, bu pek de mümkün görünmemektedir.

Kanunlar çatışması nedeniyle Alman mahkemelerinde açtığı davayı kazanan bir davacının, hakkına kavuşamaması söz konusudur. Hakkında dava açıldığını bilmesine rağmen kendisini Alman kanunları uyarınca savunmayan davalının hakkı korunmakta, ancak seçimlik hakkını kullanarak Alman mahkemeleri önünde davasını açan davacının adil yargılanma hakkı zedelenmektedir.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi ve Anayasa Mahkemesinin yabancı hukuka ilişkin usul kurallarını Türk kamu düzenine aykırı görmesi, çözüme ulaşmayı güçleştirdiği gibi, modern hukukun kabul ettiği yargılamanın etkin, hızlı ve adil olarak yürütülmesine ilişkin ilkelere de uygun değildir. Hakkında açılan davadan haberdar edilen, kendisini ne şekilde savunacağı konusunda ve aksine davranışın sonuçları hakkında ihtar edilen davalının yargılamaya katılmayarak zaten kullanmadığı bir hakkın (savunma hakkı) korunması nedeniyle, dava hakkını kullanan davacının hakkına ulaşmasının engellenmesi söz konusudur. Günümüzde, Türk mahkemelerinde süren davalarda uluslararası tebligat söz konusu olduğunda, davaların sürüncemede kaldığı ve hatta duruşma bile yapılamadığı doktrinde haklı olarak eleştirilmektedir.¹³⁷ Sadece

¹³⁷ Bk. Günay, Esra, Türkiye’den Yabancı Ülkeye Yapılan Tebligat ve Esasları, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 11 (Ekim 2012), s. 278, dn. 86 ve 87.

süre yönünden değil, masraf yönünden de uluslararası tebligata ilişkin düzenlemeler davacıya ağır bir yük getirmekte, sırf uluslararası tebligat için binlerce TL harcanması gerekmektedir. Bu nedenle Türk usul hukukunda sadece ülke içine yapılacak tebligat usullerinin basitleştirilmesi ile yetinilmemeli¹³⁸, uluslararası tebligata ilişkin düzenlemeler de davaların makul sürede bitirilmesi (adil yargılanma) ve usul ekonomisi ilkesi ile bağdaşır bir şekilde basitleştirilmelidir. Yargıtay ve Anayasa Mahkemesinin Alman usul hukukunun yargılamayı usul ekonomisi uyarınca basitleştiren düzenlemelerinin davalının savunma hakkının ihlali olduğuna ve Türk kamu düzeni ile uyumadığına dair görüşlerini değiştirmesi, kanunkoyucu için de yol gösterici ve cesaret verici olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akgün, Taner**, Hukuk İle ilgili Terimler Sözlüğü, 2. Baskı, İstanbul, Alfa, 2004.
- Arat, Tuğrul**, Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1964, Cilt: 21, Sayı: 1-4.
- Aybay, Rona / Dardağan, Esra**, Uluslararası Düzeyde Yasaların Çatışması, 2. Baskı, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008.
- Baumbach, Adolf ve Lauterbach, Wolfgang**, Zivilprozessordnung, 74. Auflage, Band 1, Münih, Beck, 2016.
- Bülow, Oscar**, Civilprozessualische Fiktionen und Wahrheiten, AcP 62, 1879, Württembergisches Gerichtsblatt, Band 16, (1879/1880).
- Çelikel, Aysel / Erdem, Bahadır**, Milletlerarası Özel Hukuk, 11. Baskı, İstanbul, Beta, 2010.
- Demir Gökyayla, Cemile**, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni, Ankara, Seçkin, 2001.
- Günay, Esra**, Türkiye'den Yabancı Ülkeye Yapılacak Tebligat ve Esasları, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 278, Sayı, 11, Ekim 2012.
- Hadimioğlu, Haluk**, Yabancı Mahkeme İlamlarının Temyizi, Ankara Barosu Dergisi, S. 225, Ankara, 1971.
- İçduygu, Ahmet, Erder, Sema ve Gençkaya, Ömer Faruk**, İçduygu, Ahmet/Erder, Sema/Gençkaya, Ömer Faruk, Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2014.
- Kaplan, Yavuz**, Avrupa Tebligat Hukukunda Gelişmeler, Düzenleme Çalışmaları Açısından Almanya Örneği ve Türk Hukuku, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 200, S. 3, 2003.
- Karaaslan, Varol**, Internationale Zustellungen nach der EuZVO und ihre Auswirkungen auf die Anerkennung der Entscheidungen, Aachen, Shaker Verlag, 2007.
- Kıyığı, Osman Nazım**, Hukuk ve Ekonomi Terimleri Sözlüğü II, München, Verlag C.H. Beck, 1999.

¹³⁸ Bunlara 6099 sayılı Kanunla getirilen yenilikler örnek olarak verilebilir, Daha ayrıntılı bilgi için bk. Özbay, İbrahim, 6099 Sayılı Kanun ve Tebligat Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik Çerçevesinde Tebligat Hukukundaki Son Değişiklikler, Ege Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2012, s. 1 – 2, S. 116 vd.

- Krüger, Wolfgang / Rauscher, Thomas**, Münchner Kommentar zur ZPO, S. 1224, 4. Auflage, Münih, Beck, 2013.
- Musielak, Hans Joachim / Voit, Wolfgang**, Musielak / Voit ZPO, 12. Auflage, München, Franz Vahlen, 2015.
- Nazikioğlu, Işık**, Yabancı Memleket Mahkemelerinden Verilen Kararların Tanınması ve Tenfizi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı: 3, Ankara, 1950.
- Öğlakçoğlu, Onur**, Medeni Usul Hukukunda Yönünden Elektronik Adli İletişim, "UYAP Kapsamında Davaların Yürütülmesi", İzmir, 2008.
- Orfanides, Georgios**, Die Berücksichtigung von Willensmängeln im Zivilprozessrecht, Köln, Heymanns Carl, 1982.
- Özbay, İbrahim**, 6099 Sayılı Kanun ve Tebligat Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik Çerçevesinde Tebligat Hukukundaki Son Değişiklikler, Ege Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2012, Sayı: 1 – 2, S. 116 vd.
- Özkes, Muhammet**, Medeni Usul Hukukunda Hukuki Dinlenme Hakkı, İstanbul, Yetkin, 2003.
- Pecanitez, Hakan**, Yargının Hızlandırılmasına İlişkin Avrupa Usul Hukukundaki Gelişmeler, İzmir Barosu Dergisi, Sayı: 4, 2000, S. 55 vd.
- Pecanitez, Hakan**, Medeni Usul Hukukunda Hukuki Dinlenme Hakkı, Prof. Dr. Seyfullah Edis'e Armağan, İzmir 2000, s. 770 vd.
- Prütting, Hanns**, Münchener Kommentar, Band 1, 4. Auflage, München, C.H. Beck, 2014.
- Prütting, Hanns / Gehrlein, Markus**, ZPO Kommentar, 7. Auflage, Münih, Luchterhand, 2015.
- Pukall, Friedrich**, in: Saenger ZPO, 6. Auflage, Baden Baden, Nomos, 2015.
- Reichold, Klaus**, Thomas/Putzo Zivilprozessordnung, 36. Auflage, München, C.H. Beck, 2015.
- Robertz, Margit**, Probleme beim Erlass des Teilurteils, Köln, Universität Köln, 1994.
- Sargin, Fügen**, A Critical Analysis of the Requirements of Recognition and Enforcement of Foreign Judgments under Turkish Law, IPRax, 2008, s. 359 vd.
- Sharma, Daniel H.**, Zustellungen im Europäischen Binnenmarkt, Berlin, Duncker&Humboldt, 2001.
- Steinhauer, Thomas**, Versäumnisurteile in Europa, Frankfurt, Berlin, Bern, New York, Paris, Wien, Peter Lang, 1996.
- Wieczorek, Bernhard ve Schütze, Rolf A.**, Zivilprozessordnung und Nebengesetze, 3. Auflage, Berlin, De Gruyter Recht, 2007.
- Zöllner, Richard**, Zivilprozessordnung, 31. Auflage, Köln, Otto Schmidt, 2016.